

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI KÖZLÖNY

Szerkeszti a püspöki hivatal

A szerkesztésért felelős FUTÓ ANDRÁS

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
DEBRECEN, KÁLVIN-TÉR 17. SZ.

Megjelenik minden hó 15-én. = Előfizetési ár 1 évre 4 P 80 f.

Postatakarékpénztári csekk számla: 43,916.

1871.

1936.

Baltazár Dezső.

(Évfordulóra.)

Hívták vezérnek. Örnek, bajvívónak.

Csaták dulásán végzethordozónak.

Sionunk őrtornyán lengő lobogónak.

Árvák atyjának. Zászlóttartó hegynek.

Sokkal több volt ennél:

Ember volt talpig, kit emberek szerettek.

Gyulaháza.

Pethő Károly.

A tanító és pópresbíterek.

Amelyik gyülekezetben egynél több tanító és kántor van, ott hivataluk alapján annyian lehetnek a presbiterium tagjai, ahány lekipásztori állás van a gyülekezetben (I. tc. 46. §). A tanító-presbíternek, mint a tantestület hivatalos képviselőjének megbízatala éppúgy három évre szól, mint a főgondnok, gondnok, tanárpresbíter s végül a pópresbíterek e címen nyert tisztsége (57. § 1. bekezd.). Egészen természetes azonban, hogy a tanítópresbíterek számának és megbízatali idejének ezen megköltésége csak a hivatalos tantestületi képviseletre vonatkozik s nem zárja ki azt, hogy több tanító közül mások is megválasztassanak presbíternek, mert erre — a törvényes feltételek megléte esetén — ugyanannyi jussuk van, mint más egyháztagnak, de ebben az esetben megbízataluk tizenkét évre szól. Más szóval: csak az a tanító presbíter kerül minden három évben választás alá, aki a tantestület hivatalos képviselője a presbiteriumban és nem a többiekkel együtt szabályszerűen tizenkét évre választott presbíter.

Az itt elmondottak tekintetében korántsem mulatkozik olyan kifogásolható és egymásnak ellentmondó gyakorlat, mint a pópresbíter választásoknál s ezzel együtt a presbíteri tisztségek időközi betöltésénél.

Vannak gyülekezetek, ahol egyáltalán nem választanak pópresbítert, de még több olyan, ahol a rendes presbíterekkel együtt történi a pópresbíterek választása is olyképpen, hogy a legtöbb szavazatot nyert jelöltek rendes, a kevesebb szavazatot kapott jelöltek pedig pópresbítereknek jelentenek ki a szavazatok arányának sorrendjében. Ez a gyakorlat bár kétségtelenül kidomborítja a közvélemény álláspontját és akarát a jelöltekkel szemben, mégis teljesen törvényellenes. A törvény világosan úgy rendelkezik, hogy akár együttes, akár külön szavazólapokon történi a rendes és pópresbíterek választása, mindkét esetben világosan fel kell tüntetni, hogy a szavazó, kit vagy kikel milyen tisztségre kíván megválasztani (60. § 1. bekezd.). Ha ugyanazon személy a rendes presbíterek és a pópresbíterek csoportjában is kapott szavazatokat, a két címen nyert szavazatok nem adhatók össze. A törvény által előírt ezen eljárás mellett az a helyzet is előállhat, hogy a párhuzamosan lefolytatott választáson valaki a szavazatok kisebb számával lehet a sorrendben első megválasztott pópresbíter, mint amennyi szavazatot egyik-másik rendes presbíterjelölt kapott, de a megszabott keretszám miatt nem volt kijelenthető megválasztott presbíternek.

Úgy a rendes, mint a pópresbíterek választásánál el nem hanyagolható törvényes kötelesség az arra legérdemesebb személyek előzetes jelölése. Ez a kötelesség s egyben jog rendszerint a presbiteriumot illeti (60. § 1. bek.), kivéve azt az esetet, amikor új egyházköztség alakulásakor, vagy a régi presbiterium feloszlása után kell teljesen új presbiteriumot választani, s amikor nemcsak a választás helyének és idejének a megállapítása (55. §), de az ajánlás, illetve: jelölés joga is az esperest illeti (89. § ut. bek.).

A jelöléssel egyidejűleg a sorrend is meghatározandó, aminek nincs lényeges jelentősége akkor, ha a tisztségek választás útján töltenek be, de közfelkiállással történi választáskor megmarad a sorrend s így az előzetes jelölés döntő jelentőséget nyer. A sorrendmegállapítás jelentősége különösen akkor jut érvényre, ha rendes presbíteri tisztségek megüresedésével pópresbíterek behívására kerül sor, mert ilyenkor mindig a sorrendben első pópresbíter hívandó be. Ha előfordulna az az eset, hogy a hároméves időköz alatt több rendes presbíteri tisztség üresednék meg, mint amennyi pópresbíter van, a helyei időközi választáson kell betölteni. Úgy a hívott pópresbíter, mint az időközben választott presbíter rendes presbíteri tisztségének ideje addig tart, ameddig azé tartott volna, kinek helyére lépett (58. § 1. bek.).

A be nem hívott pópresbíterek helyett minden három évben újak választandók, de a régiek is újra választhatók (57. § 1. bek.).

A pópresbíterek behívásának módzatait az I. tc. 58. §-a részletesen előírja, de a gyűléseken rendszeresen részt nem vevő s magát nem igazoló presbíter helye is pópresbíterrel töltenő be (45. § 2. bek.).

A pópresbíter esküt nem tesz (32. § 4. bek.).

Ha a pópresbíter kifejezetten nem is tisztviseelője a gyülekezetnek (32. §), mindamellett az olyan egyháztag, aki a VI. tc. B. b) pont alapján jogerős ítélettel megfosztott a választás és választhatóság jogától, pópresbíternek se nem jelölhető, se meg nem választható.

Kelemen Gyula,
esperes.

Repülőgép a határ felett.

Mezei sétáimat, elmélkedéseimet az utóbbi években sokszor megzavarja a repülőgép bűgása.

Bűgása már a nagy messzeségből hallható, észrevehető.

Kezdetben, amikor meglátom, olyannak tűnik fel, mint egy szúnyog. S aztán olyanforma alakot vesz fel, mint a szitakötő.

Ilyenkor aztán hatalmasan, diadalittasan zúg, bűg a végtelen magasságban, a határ felett.

Azt meg kell adni, hogy felséges, pompás muzsika a magasságban elszálló repülőgép bűgása.

Ha orgonakészítő-mester volnék, beállítanám eme hangot az orgona változatai közé. Tisztán azért, hogy az egyházi zeneművészet valahogyan el ne maradjon a kortól, az időtől.

Hiszem, hogy ez meg fog történni. Talán már meg is próbálkoztak vele valahol.

Dehát nemcsak az egyházi zeneművészetnek kell lépést tartania a korról, az idővel.

Gondolják meg az egyházak vezetői, órállói is, hogy a vallásnak, az egyháznak, mint bibliai eredetű intézménynek, szintén lépést kell tartania a korszakkal.

Tekintetbe kell vennünk, hogy az utóbbi időkben nemcsak temérdek kifogás hangzott el az anyaszentegyház ellen, mint intézmény ellen, hanem egy-némely tájékon — fájdalom — jórészt el is törölték a föld színéről. Mint például Oroszországban.

Sőt, a világháborúban testvérünké vált hatalmas német nemzet kebelében is olvashatunk egyet-mást — fájdalom, elég gyakran — az anyaszentegyház, a lelkipásztorok üldözéséről.

Hol itt a hiba!? Igazuk van-e azoknak, akik arról beszélnek, hogy a vallást, az anyaszentegyházat egy szép napon eltörlik a földnek színéről, mint annakidején a nemességet, avagy a jobbágyságot?

Mindjárt eme probléma felvetésénél kiviláglik, hogy sok-sok mulasztás terheli mindazon egyének lelkét, akik az utóbbi évtizedekben órállóként szerepeltek és szerepelnek, szerte az egész Európában az egyházi élet kies mezején.

Az apologeták feladatáról elfelejtkezve, a hitvédelem átütő erejét, hatalmát a huszadik század vallásos életének órállói a legtöbb helyen nem vitték át a tömeg, az egyszerű nép szívébe.

Mert hiszen a vallást voltaképpen a nép szívéből kitörölni, avagy eltörölni nem lehet soha. A vallásos élet örök, legnagyobb prédikátora marad minden időben a nagy természet.

A föld, amelyen járunk, sokszor sáros és piszkos. Elődeink őszinte, egyszerű szavaival élve: sok helyen csupa ganéj, csupa trágya. De eme sáros, piszkos, ganéjos föld felett ott ragyog mindenütt az égboltozat. A végtelen, örökszepségű égboltozat, ahonnét néha napján még Piccard Auguszt koma hólyagalakú léghajó masinája is lezuhan azokkal a drágalátos modern műszerekkel.

Az égboltozat néha derültségével, néha komorságával, néha vándorfelhőivel örök jelképe a szellemi életnek. A nap, hold, csillagok titokteljes világa — örök jelképe lesz minden időben — a végtelenségnek, a leírhatatlan s kimondhatatlan, csak sejthető örök,

nagy, szent eszméknek: az örökkévaló istenfogalomnak...

Német testvéreinknek az ősgermán vallás érdekében kifejtett keresztyénség elleni küzdelme emlékeztet bennünket a jó rátóti svábokra, akik annak idején kaszával akarták a ködöt rendekbe vágni.

Hiszen sem Vodánnak, sem Hadúrnak nem maradt reánk írásbafoglalt kijelentése. De reánk maradt a természet nyitott könyve mellett az Oszövetség, amelynek lapjairól Isten szól, beszél hozzánk meghatározó és megrázó hangokon. S reánk maradt az Újszövetség, melynek lapjait olvasva, mintha Isten fiát, Jézust látnánk jární a földi téren, a szegény, bűnös, gyalgó, nyomorult halandók között.

Évezredek óta hány Leninnek, Trockijnak, Marxnak s más földi nagyságoknak írásbeli alkotását semmisítette meg a moly és a szemét!? Ellenben Mózesnek és a prófétáknak írása, szellemi hagyatéka ma is kezünkben van. Jézusra emlékezve, ma is ünnepeket szentelünk minden esztendőben. A szegény, orosz muzsik karácsonykor könnyezve eszi az ünnepi kalácsot az atheista múzeummal kérkedő Oroszországban.

A vallás égi eredetű, szent intézmény marad minden időben. Ezen égi eredet azonban nem menti fel az egyház órállóit, lelkipásztorait, tanítóit attól, hogy néha, koronként meg ne leckéztesse őket a világ, a korszellem.

S ha erre a leckéztetésre nem akarunk rászolgálni, akkor vigyáznunk kell arra, hogy oda ne láncoltassunk teljesen az állam testéhez. Az állam, állam; a világ, világ marad minden időben. A világi hatalom, tekintély jórészt a szuronyok hegyén épül fel. Az anyaszentegyházról ellenben azt tanítjuk, hogy annak fundamentuma a Szentírás.

Eme visszás helyzet következménye okozta a nagy orosz gör. kel. egyház tragédiáját is. S ezért válnak ma romhalmazzá a spanyol dómok, székesegyházak is.

Krisztus egyik legmeghatóbb példázatában azt tanítja, hogy a fővényre, homokra épített ház összedől; a kősziklára épített hajlék ellenben megmarad.

De ha kősziklára akarunk építkezni, akkor nagy súlyt kell helyeznünk az órállók, a lelkipásztorok nevelésére.

Ma a kollektizmus ellen beszélünk, prédikálunk minden téren. Holott a kollektivisták tévedéseinek útjain bolyong ma az egész világ.

A gyárüzem, a tömegtermelés hódít ma minden téren. Ezért hangzik ma a „szocializálás” jelszava jobbról és balról egyaránt.

Hát a világ, a modern társadalom csak haladjon eme ösvényen. Ez a világ dolga.

Nekünk azonban, mint az anyaszentegyház órállóinak a tömegtermelés jelszavát zászlónkra írni nem szabad. Nekünk „egyéniségeket”, apostolokat, prófétákat kell nevelnünk. A mi foglalkozásunk jelképe a beláthatatlan, végtelen égboltozat.

A vallásos, kegyes életre való hajlam, az erős hit, meggyőződés, az ékesen szólás, az igazi vallásos kedély — Isten ajándéka.

Pontokba, paragrafusokba foglalni a lelkipásztorok kötelességeit, tennivalóit — ma — leheté-
ségeit.

Ez azonban csak papiros-munka. Írott malaszt. Hogy éppen napjainkban, mindez így van — én megértem.

A határ felett bűgva haladó repülőgép azonban mást tanít.

Hatalmas bűgása, amely átjárja az erdők, mezők tájékeit, hangosan hirdeti: Új korszak előtt állunk! A technika, az emberi elme győzelmet aratott a levegő felett.

Felséges hangja, diadalittas bűgása megérdemli, hogy helyet kapjon a templomok, székesegyházak, boltívei alatt, az orgona legpompásabb változatai között. Hadd hirdesse a kegyes, istenfelő hívek seregének: Új korszak előtt álltok! Az anyagi világ óriási lépésekkel halad előre. Vigyázatok és imádkoztatok! Ha virágoztatni akarjátok tovább az anyaszentegyházat, haladjatok előre a saját útaitokon! Ne kössétek magatokat annyi túrmezek madzaggal, zsineggel, drótkötelekkel a világhoz... Neveljétek a jövőendő idők egyházainak egyéniségeket, profétákat, apostolokat!... **Baráth Imre.**

Néhány sor a német egyházi válságról.

(Ahogyan én láttam.)

Magyar református lelkipásztorainkat (a debreceni „kifestett templom” és a „Kereszt-ügy”-en kívül) egy-egy kérdésben alig tájékoztatták szélsőségesebb szempontok szerint, mint a német egyházi válság kérdésében. A helyzetet ismertetőik abban mind egyet értettek, hogy baj van. De hogy ki és mi a baj oka, hogyan lehetne a bajon segíteni, főként pedig abban, hogy milyen tanulságokat szűrjön le az ottani állapotokból a magyar református egyház, a különböző ismertetések óriási eltéréseket mutatnak. A súlyos és nehéz dolog azután ottan van, hogy még a legszélsőségesebb felfogásúaknak is igazuk van (legalább is igazuk lehet, mert a német egyházi válságban nem egy befejezett, hanem egy olyan kérdéssel állunk szemben, amelynek végső eredményét a jó Atyán kívül senki nem tudja. Nyugodtan merem állítani, hogy nagyon sok kérdésben még az egymással szemben álló felek (az egyház és állam) sem tudják megmondani még azt sem, hogy mit is akarnak hát tulajdonképpen. Azt világosan látják mindkét oldalon, hogy az egész német nép, vagy talán az egész keresztény világ sorsára döntőjelentőségű lesz a harc kimenetele. Azt is tudják, hogy soha helyre nem hozható hibát követnének el, ha valamit elhamarkodnának. Éppen azért mindkét fél vár, gyanakszik a másakra, és figyelni annak minden mozdulatát. Az egyházak merev konzervativizmusba burkolóztak, az állami élet különböző frakciói s egyes politikai vezérek pedig megmegegeresztenek egy-egy mérgezett nyílú beszédet (Frick, Göbbels, Hess Rudolf...), rémitgető cselekedeteket (sajtópropaganda, szervezkedés az egyházi választásra, erőszakoskodások a papokkal szemben és az iskolák kérdésében). Ezek azonban csak mind előcsatározások. Talán mind csak arra való, hogy az ebben a kérdésben régóta merev hallgatásba burkolódzó Hitler meglássa belőlük, hogy milyen formában mondja ki a döntő szót a német nép általa elképzelt javára. Ekkor fogjuk majd félreismérhetetlenül megtudni azt is, hogy mit határozott a német nép és a kereszténység felől az örökkévaló Isten.

Még 1934 augusztusában a debreceni egyházmegye Lelkésztovábbképző Tanfolyamán ismerkedtem meg először a német egyházi kérdéssel. Itt Dr. Révész Imre egyetemi professzor tartott egy lélekzetünket is visszafolytón érdekes előadást „A német protestáns egyházi válság” címen. Most elővettem az

ott készített részletes jegyzeteimet és megállapítom, hogy Révész professzor úr az akkor tartott előadását, egyetlen szó változtatása nélkül nyugodtan előadhatná anélkül, hogy tartania kellene attól: nem a mai helyzetről beszél. Ebből a tényből nemcsak azt kell megállapítani, hogy a professzor úr előadása a Tőle megszokott pontos adatok összegyűjtése alapján készült, hanem azt is, hogy a németországi egyházi harc teljesen megmerevedett. Döntés nemcsak hogy nincs, hanem arra még komoly kísérlet sem történt.

De hát hogyan jött létre a mostani merev állapot? Mik voltak azok az előzmények, amelyek szinte determinálták a mostani helyzetet? Mennyi igaz és mennyi nem azokból a hírekből, hogy Németországban üldözik a keresztényeket, hogy az iskolákat bezárják, hogy nemzeti szocializmus új pogányságot akar?... etc. Ezek azok a kérdések, amelyekre egy cikk kereteinek lehetőségein belül szeretnék megfelelni.

Téved az, aki azt gondolja, hogy a harc 1933-ban Hitler uralomrajutása idejében kezdődött. A harc okai sokkal messzebbre nyulnak vissza. Talán a világháború idejére. A világháború idejében Németországban két nagyobb politikai párt működött életképesen: az egyik a demokrata párt, a másik a római katolikus centrum. A szocialista párt akkor még nem volt komolyan életképes. Vagy legalábbis nem látszott sokak előtt annak. Úgy a demokrata, mint a szocialista párt negatív programot hirdetett. Minden baj főokának az uralkodó kapitalizmust tartotta, amelyről azt vallotta, hogy az önmagától is leéli önmagát. A proletarianizmusnak alig kell többet tenni (mivel jelenleg nem is tehet mást), mint ki kell várni a kapitalizmus halálát, amely egészen közel van már.

1918-ban csakugyan összedől minden, amire a németországi kapitalizmus épített. Az erőskezű II. Vilmos császár lemondott és teljes lett a zűrzavar. Többé nem lehetett negatív programmal agitálni s a demokrata párt szinte önmaga láttára megszűnt. Ugyanígy járt volna a szocialista párt is, ha cselekedeteiben át nem evez a kommunizmus vizeire a békeszerződés kegyetlenségei által szörnyen sújtott nép elégedetlenségeit nem állítja céljai szolgálatába.

Csak egy párt volt szervezett, meg nem ingó, erős és kész: a centrum. Csak ez az egy párt tudta, hogy mit akar. Várta nyugodtan, hogy hova alakul a helyzet. A centrumot, mint politikai pártot a bajor

püspökök segítségével és vezetésével még 1871-ben alapították. Nem nehéz kitalálni, hogy miért és hogy, kinek az utasítására, ha tudjuk, hogy ugyanebben az évben kebelezték be a pápai államot, és ugyanebben az évben mondták ki a csalhatatlanság dogmáját is. A pápaság megszűnt területi hatalmasság lenni. Ezt a nagy csapást valamivel ellensúlyozni kellett s VII. Gergely utódai visszatértek a történelem folyamán jól bevált tani világhatalom kiépítéséhez. XIII. Leó (1878—1903), ez a kiválóan képzett és nagyszerű politikai érzékkel megáldott pápa szakít mindenekelőtt elődeinek csak a klérusra támaszkodó és a kormányzásban csak azt figyelembe vevő politikájával akkor, amikor enciklikáiban odafordul a világiakhoz is, és azoknak problémáival is törődik. A Diuturnum illud és az Immortale Dei kezdetű bullák Aquinói Tamás (1226—1274) nyomán már azt fejtegetik ismét, hogy az állam tökéletlen, mert emberi. Tökéletes csak akkor lesz, ha azt az Isten (vagyis az egyház) akarata szerint rendezi be. (Ennek az elvnek alapján létrejött világkormányzásra mindig, tehát most is kész a pápaság. Hiába szűnt meg a pápai állam, csak a világi uralkodók szokása szerint él. Követeket tart és fogad. Udvartartása és pompája mindenkit felülmúló. Sőt megmaradt roncsként területenkívüliséget is élvez.)

Az 1891 május 15-én megjelent Rerum novarum kezdetű bulla már speciálisan világi és politikai kérdéssel foglalkozván, a leghatározottabban ellenzi a magántulajdonnak akármilyen formában való korlátozását. (Ez a bulla vetette meg a keresztyén szocializmus alapjait.)

XV. Benedek (1914—1922) által 1918-ban életbe léptetett Codex Juris Canonici a világi (állami) iskolák jogosultságát veszi tagadáshoz és csak a confessionális (közlebebről katolikus) iskolákat ismeri el Isten által rendeltetettnek.

Az ultramontanizmus elve alapján ezeknek a pápai bulláknak tanításai kötelezők a németországi katolicizmust politikai tekintetben képviselő centrum számára is. Így történt az is, hogy a centrum mindenkiel hajlandó volt kiegyezni, aki a fenti alapelveket elismerte és mindenkiel szembeszállt, aki azoknak ellene volt. Számára mindegy volt, hogy császárság, köztársaság, kommunizmus vagy nemzeti szocializmus, csak az a kérdés, hogy az ultramontan követeléseket elismeri-e vagy sem? Így egyezett ki az Isten tagadó és vallást üldöző kommunizmus járszalagján vezetett német szocialista párttal (amely kénytelen volt a centrummal, mint erős politikai párttal számot vetni), akivel 1919-ben közösen hozták létre a weimári alkotmányt. Ennek az alkotmánynak jelenleg minket érdeklő legfontosabb passzusa a 146. pont, amelynek lényege az, hogy az állam olyan iskolákat támogat és tart fenn, amilyent a szülők többsége kíván. A hittan azonban mindenképpen kötelező. A centrum meg volt elégedve, mert elég erősnek érezte magát. S az elkövetkező harcok idejére nyitva maradt az ajtó a küzdelmek elfajulására.

1933-ig nem is volt nagyobb baj. A mind szélsőségesebb kommunizmus felé hajló szocialista párt ahol csak tehette, izgatott ugyan az egyház ellen s ennek eredménye folytán óriásivá növekedett a felekezetenkíüliek száma, de a centrum törvényben biztosított jogaihoz egy ujjal sem nyult volna. A baj inkább ott mutatkozott az ultramontanizmus számára (de semmiképpen sem a német és egyetemes

keresztyénség számára), hogy felütötte a fejét és mindjobban erősödött a nemzeti szocialista párt. (Ez a párt 1882-ben Ausztriában jött létre, ahol a szocialdemokráciával szemben a munkásságot a német gondolatnak igyekezett megnyerni. Németországban 1918-ban vert talajt és Hitler belépésével vett munkája erős lendületet.) Ez a párt nem akart túrni semmi szelekciót a faj és nép keretein belül. Nem ismert el maga felett, sőt maga mellett sem, semmi hatalmat, amely a nemzeti és faji élet irányításába belefolyhatna. Természetes dolog tehát, hogy a centrum ezzel az új párttal a legélesebben szembefordult. (Pedig a kommunista párt sokkal jobban izgatott az egyház ellen.) A mainzi püspök 1930-ban a szentségek elvonását ígéri azoknak, akik belépnek a nemzeti szocialista pártba (pedig ezek szinte tüneményként jártak a templomokba és résztvettek az egyházi mozgalmakban), s amikor ez nem használt, akkor elrettentésképpen nem temet el egy Gauleitert (ez volt az első éles kihívás s itt kezdődött a tulajdonképpen hure). 1931-ben a bajor püspökök körlevelet adnak ki, amelyben óva intik híveiket a nemzeti szocialista pártba való belépéstől.

A nemzeti szocialista párt mindezek dacára döntő győzelmet arat 1933-ban. Kezébe ragadja a hatalmat s az eddigi liberális individualizmussal, vagy internacionális kollektívizmussal szemben a faji kollektívizmust, a népi alapokon nyugvó nemzeti állam kialakítását, minden külső befolyásnak, érdekeknek azonnali megszüntetését írta zászlajára. A magához tért s faji öntudattal megszedített Németországban nincs hatalom többé, amely Hitlerrel és a párttal szembeszálljon, csak a centrum. Ő most már nem engedhet csak akkor, ha leszakítja magát az ultramontanizmus járszalagjáról. Ezt pedig nem cselekszi és nem cselekedheti. Pedig Hitler uralomrajutása után azonnal felszólítja a centrumot a nemzeti szocialista párttal való együttműködésre. A centrum azonban ezt kereken elutasítja. Sőt a nemzeti szocialista pártot az egyház ellenségeinek, a vezetőket pedig istenteleneknek nevezi. Hitler erre megkeményedik. Március 21-én van a Reichstag megnyitása. Ez ősi szokás szerint istentisztelettel kezdődik. Hitler kijelenti, hogy erre az istentiszteletre csak akkor megy el, ha a centrum visszavonja azokat az alaptalan vádakat, hogy ő és a többi vezető istentelenek. A centrum ezt nem cselekszi meg. Hitler pedig nem megy el. Mindenki megdöbben, hogy mi lesz most. Hitler, hogy ne hagyja bizonytalanságban a kedélyeket, már március 23-án kijelenti, hogy semmiképpen nem akar az egyházak ellen harcolni. Ezt a kijelentést végre a centrum is méltányolja és a párt vezére, Kaas prelátus, azon a napon igennel szavaz. Ekkor nagyszerűek a kilátások; Papen hamarosan Rómába megy és Pacelli bíborossal július 20-án Konkordátumot ír alá. Ez a konkordátum nagy vonalaiban a centrum által is megszavazott weimári alkotmány szellemében készült. Ilyenformán az ajtó megint nyitva maradt. A szembenálló felek csak fegyverszünetet kötöttek, de meg nem békültek. Biztosítva van ugyan az egyházak autonómiája, de csak a törvény keretein belül. Az iskolák milyenségét megint a szülők döntenek el. A törvények magyarázatában hol itt, hol ott kapnak össze.

Az első komolyabb összezapás a sterilizációs törvény végrehajtása kérdésében keletkezett. Az egy-

ház azt hirdette, hogy nincs joga az államnak sterilizálni. Az állam pedig fölényes göggel kikérte magának, hogy az ő dolgaiba valaki is beleavatkozzon. A nemzeti szocialista párt különböző frakciói, különösen pedig a kommunistákból átvedlett s az érdemeket szerezni akaró feltörők, csúnya és izléstelen hangon kezdik pellengérré állítani nem is az egyház, hanem a papok személyét. Folyóiratok, képeslapok, sőt újságok olyan beállításban hozzák a papok szellemi, anyagi, főként erkölcsi életét, hogy az már igazán felháborító. És ezt most már a hatalom nemcsak hagy engedi, hanem a felelős állásban levő vezetők nyilatkozatai még bátorítják is a legszélsőségesebb kilengéseket. Így 1935 július 7-én Frick, a birodalmi belügyminiszter Münsterben lekicsinylő és durva hangon támadja a papokat, sőt meg is fenyegeti őket. Erre az Osservatore Romane cikket közöl, amelyben Frick vádjait alaptalanoknak, némely állítását pedig szémszedett hazugságnak minősíti. Ezt a cikket július 21-én minden szöszékről felolvassák annak dacára, hogy Göring július 17-én kiadott rendeletében a papoknak megtiltotta a politizálást. A további fejlemények most már logikusak és általunk is jól ismeretek. Egyik fél sem enged, mert most már igazán nem engedhet. Jön a Németországnak szóló enciklika. Jönnek az internálások, a kerület területéről való kitiltások. Jönnek a többé-kevésbé nagyított rémhírek. Szabad tér nyílik a fantáziának és a szélsőséges igazításoknak és felfogásoknak.

Ha nem is olyan hangos, de annál komolyabb harc folyik az iskolai kérdésekben, vagyis az iskolákért s ezeken keresztül a jövő nemzedékért. Két iskolatípus van jelenleg is divatban a kultúrállamokban: 1. Simultán, 2. Confesszionális. A nemzeti szocializmus programja az egész nemzetet uniformizálni akarja s csak a simultán, s itt is csak az állami iskolákat kedveli. A centrum pedig a confesszionális iskoláknak a barátja. XIII. Leó pápa bullája alapján azt hiszi, vallja és tanítja, hogy az igaz hívő csak katolikus iskolába adhatja gyermekét. Igaz ugyan, hogy a III. birodalomban teljes joga van a confesszionális iskoláknak is, de csak a törvény keretein belül, vagyis a weimári alkotmány szellemében készült konkordátum alapján. Azt jelenti ez, hogy csak olyan felekezeti iskolákat segít az állam, amelyek fenntartását a szülők többsége kívánja. Ha ez nem következik be, akkor a felekezeti iskolától megvonja az államsegélyt (nem bezárja azokat) és olyan iskolákat segít, amilyent a szülők kívánnak.

Ha mindezideig csupán csak a németországi római katolikus egyházak harcairól szóltam a nemzeti szocializmus ellen, annak az az oka, hogy a protestáns egyházak tulajdonképpen nem is harcolnak külön. A protestáns egyházak lényegükből kifolyólag nem lehettek olyan éles ellenzői a nemzeti szocializmus némely eszméinek, mint a római katolikusok. A protestantizmusnak nincs olyan nemzetközi szervezete, amelynek utasításait még akkor is követni kellene, ha talán egyébként más volna is a felfogása. Így a népi jelleg és a nép érdekeihez való alkalmazkodás jobban kidomborodik benne. Megérezte ezt a nemzeti szocializmus is, amely alakulásának első éveiben teljesen az evangélikus egyház felé húzódott. A különféle alakulatok szinte tüntetőleg vonultak az evangélikus templomokba. S ha a német evangélikus egyház vezetői egy kicsit is ügyesebbek, akkor

most talán a németországi evangélikus egyház óriási fellendüléséről adhatnának számot. (Tudom, hogy ezzel a kijelentéssel sokan nem értenek egyet. Én mégis fenntartom fenti feltevésemet azon az alapon, hogy a vasárnap megszentelése, a komoly, lelki problémákkal való foglalkozás általánosabb, mélyebb és tudatosabb most is, mint nagyon sok olyan államban, ahol állítólag nem üldözik a keresztényen vallást.)

A német evangélikus egyház — sajnos — talán kezdettől fogva nem volt egységes. A harc hevében pedig teljesen két táborra szakadt. Az egyik a Deutsche Christen (ez az állami egyház), amely a vallástörténelemben olyan sokszor látott evolúció s az apostoli „mindeneknek mindenné lettem, hogy minden módon megtartsak némelyeket” (I. Kor. 9. 12.) elvét hangoztatta s úgy gondolkozott, hogy a német nép boldogulását munkáló pártot nem szabad — esetlegesen merő ellenszenvből — lehetlenné tenni. Ha vannak is a pártnak lehetetlen felfogásai, azt még megváltoztatható. Ott kell maradni a párton belül, és irányítani s ha kell tiltakozni is. Én hiszem is, hogy ha a lakosság túlnyomó részét kitevő evangélikus egyház egységes és nem ellenséges, hanem csak bizonyos téves ideológiákból kigyógyítandó testvért lát a nemzeti szocializmusban, soha nem következtek volna be a mostani állapotok. Így azonban a Deutsche Christen teljesen a Mülleri-felfogás útján halad. Vagyis azt mondja: a vallás és a hit egy elvont dolog. Gyakorlativá csak ott lehet, ahol a népközösség engedi az önmaga életében kifejeződésre juttatni. Az egyház és az állam testvérek, mert mindketten ugyanazon tömeget gondozzák. Isten mindkettőnek különös és speciális feladatkört adott. Ne bántásuk hát egymást azzal, hogy egymás munkamezejére lépve, zavart okozzanak. Az egyház is legyen népi közösséggé, mert így nyújthat legtöbbet a nép számára. Az állam pedig támogassa az egyházat ilyenemű feladatai teljesítésében. A másik tábor a Bekenntniskirche (hitvallók), akik egyelőre passzív rezisztenciát folytatnak, s ha fel is hányják nekik, hogy akarva nem akarva, azonosítják magukat az ultramontanizmussal, mégis el kell róluk (legalább is sok komoly vezetőjükről és nagyszerű gyülekezetükről) ismerni, hogy szinte az apostoli és reformáció korabeli hősiességgel tartanak ki megismert igazságaik s Krisztus ügye mellett. Ők azt mondják: Nincs csak egyetlen totalitás és ez: Isten országa. Krisztus király, mint egyedüli szegeletkő előtt hajoljon meg minden térd. Igaz ugyan az, hogy Isten a német nép történetében is megmutathatja, sőt meg is mutatja, magát, de nem a legtökéletesebb kijelentés a Biblia rovására. Istennek az Ó- és Újszövetségben foglalt kijelentéséhez semmit tenni nem szükséges, de abból akármit is elvenni a legnagyobb bűn.

A két nagy csoporton belül, vagy kívül vannak még a különféle árnyalatok. Pl. a radikális Hossenfelder csoport, amely azt mondja: a személyiség csak a népi szabadságban élheti ki magát. Ha tehát az egyház a személyiség e világtól való kötetlenségét akarja munkálni, akkor legyen a népi szabadság harcosa. Vagy ott van a Ludendorf Mathilde radikális iránya, amely a faji élet kibontakozása érdekében egyenesen hajlandó volna az egész keresztényeséget elvetni és az ősgermán pogány kultuszt visszahozni. Ki kell azonban ezekről azonnal azt is jelenteni, hogy

mindezek csak olyan beteges kilengések, mint nálunk volt a turanizmusnak az a csökevénye, amely már fehér lovat is áldozott.

Mivel pedig a mondanivalóknak se vége, se hossza, összegezzük az elmondottakat.

Három nagy vád van forgalomban a nemzeti szocializmus ellen.

1. Üldözi az egyházakat. Szabad legyen itt elsősorban úgy helyesbítenem, hogy üldözi elsősorban az egyik egyház centrumnak nevezett politikai pártját és azokat a papokat, akik akár ennek a pártnak keretein belül, akár pedig magukat azzal azonosítva, nagyon sokszor a nemzeti szocialista párt iránti gyűlöletből, annak ellene állanak. A harc hevében azután megszületnek a kilengések.

2. A konfesszionális iskolákat bezárja. Ez a vád így nem állja meg a helyét. Itt az az igazság, hogy a konkordátum szellemében, vagyis törvényes alapon, nem ad államsegélyt azoknak az iskoláknak, amelyeknek fenntartását a szülők nem kívánják. (A szülők

megnyerésére folytatott propaganda egészen természetes mindkét fél részéről.)

3. A vallásoktatást olyan eszmeáramlatokkal akadályozza, amelyek a keresztyén tanokkal ellentétesek. Mentség a nemzeti szocialista párt számára talán egyedül itten nincs. Az ifjakat s azoknak a lelkét ugyanis annyira megzavarják, hogy azok talán sokszor azt sem tudják, hogy mit is higjenek hát el, és mit ne. Itten egyedüli vigasz az az egész harcukra vonatkozatható megállapítás, hogy nem befejezett tényekről, hanem egy még eldöntetlen harc szélsőségeiről van szó.

*

Magyar református anyaszentegyházunk őrizőinek természetesen nem szabad szó nélkül elmenni a mellettünk zúgó események mellett, hanem mindenkinek Krisztus szavait kell ajkára venni és életében megvalósítani: „Nekem cselekednem kell annak dolgait, aki elküldött engem, amíg nappal van, eljő az éjszaka, mikor senki nem munkálkodhatik“ (Ján. 9. 4.)

Derecske.

Tomay Dezső.

Kinevezés és csalódás.

Már foglalkoztunk azzal az ügyvel, hogy a debreceni egyetem bölcsészeti karán a dr. telegdi Róth Károly távozásával megüresedett ásvány- és földtani tanszék teendőinek ellátására a most mult iskolai évre is *Dr. Hoffer András* magántanárt, a debreceni Kollégium gimnáziumának tanárát kérte föl. Ezzel Hoffer András immár összesen öt éven át látta el eredményesen a tanszéket.

Ezen szolgálatait és tudományos eredményeit méltányolta a kar, mikor a tavasszal meghirdetett tanszékre első helyen egyedül őt ajánlotta a minisztériumnak kinevezésre.

Közben már az a hír is elterjedt az ujságok útján, hogy a várt kinevezésnek nincs semmi akadálya. A hivatalos lap júliusi első száma mégis másnak a kinevezését közli. Még hozzá olyan valakiét, akit a kar szakszempontról csak harmadik helyen jelölt.

Ügylátszik, hogy ebben a protekciómentesnek hirdetett világban is érvényesülhetnek titkos befolyások.

Ez a feltűnő mellőzés Debrecen egész társadalmában nagy megütközést keltett. És bizonyára az egész tiszántúli református egyházkerületben is kínos meglepetésül szolgál, hogy az ősi Kollégium kiváló tanári karából még ilyen érdemeket szerzett és ilyen jelölést nyert tanár sem kerülhet a debreceni egyetemre, amely az egyházkerület igen nagy anyagi áldozataival is létesült, tanszékre, mint Dr. Hoffer András. A minisztériumban — ügylátszik — eléggé ki van fejezve a debreceni egyetemnek a Kollégiumból való kifejlődése azzal az üres szertartással, hogy doktori avatások alkalmával néhány diákra zöld tógát adnak. A református köztudat több megbecsülést vár a Kollégium szellemi kincsei irányában is. Hoffer András ezenkívül is nagy szolgálatokat tett a főiskolai oktatásnak tanárjelöltek gyakorlati képzésével, a magyar tudományok pedig a Hegyaljáról irt hatalmas tudományos földtani kötetével. Szépen méltányolták...

Sz. B.

A tiszántúli egyházkerület multjából.

A debreceni főiskola kezdeti szervezete és belső élete.

Írta: S. Szabó József.

I. rész.

A Kollégium jövő évi jubiláris ünnepélyére tekintettel folytatni kívánom azt a munkát, melyet a lap hasábjain megkezdtem az ünnepély alapjául szolgáló dátumok történelmi megvilágítására vonatkozólag. Dolgozataim mintegy a jubileum előmunkálatai óhajtanak lenni, egyúttal kifejezői annak a szeretetnek és hűségnek, amely szívemet sok feledhetetlen évi munkásságom színtere, a Kollégium iránt sírom széléig eltölti. Mivel most már másként nem szolgálhatom, multjára igyekszem Istentől még

megtartott erőm szerint fényt deríteni, amire a következő jubileum nagyon kedves alkalom.

A Kollégiumnak mind keletkezése, mind főiskolává kifejlődése és e fokon kezdetben mutatkozó állapota, tehát éppen a kettős jubileum oka és alkalmá még meglehetősen homályban van, ennél fogva most különösebben kell figyelmünknek és törekvésünknek az ezeket illető kutatásra irányulnia. Sajnos, az idetartozó okiratokat és följegyzéseket az idők viharai nagy részben megsemmisítették. Fájlnunk kell főként a *coetus könyvének* az elkallódását, melyről a tiszántúli egyházkerület jegyzőkönyve tesz emlí-

tést.¹ Az 1631. évben Piskolton tartott zsinat u. i. elrendelte, hogy a deákok összeesküvését és titkos szövetségését tiltó kerületi határozat a *coetus könyvébe, a törvények közé irattassék be*. Mennyi fontos és érdekes dolgot tudhatnánk meg ebből a könyvből, mely, mint látjuk, az iskola legrégebb törvényeit is magában foglalta! Nemkülönben nagy veszteség a *Debreceni Ember Pál* gazdag adatgyűjteményének a megsemmisülése, melyről ő így emlékezik meg: „Mivel a debreceni Alma Materre babért fűzni s ennek diszét és jóhírnevét minden magasztaló dicsérettel a ragyogó csillagokig emelni kötelességemnek ismertem, ennél fogva igazi lelki gyönyörűséggel igyekeztem véghezvinni, hogy története napfényre kerüljön és mindenki előtt széles körben ismeretessé legyen. Örömmel gyűjtöttem tehát mindazt, ami ennek az iskolának eredetére, alapítására, fejlődésére és változatos sorsára tartozik, de a cédulákat, melyekre az okleveleket és írott emlékeket innen-onnan följegyeztem, elvesztettem, amire mindenkori a legmélyebb fájdalommal gondolok.”² Még nagy szerencse, hogy megmaradt 1588-tól kezdve a Kollégium *Series Studiosorum*, melyhez hasonlóan egyetlen magyar tanintézet sem tud felmutatni. Mostani kutatásaim alkalmával jöttem azonban rá, amit eddig még búvárlataink közben nem vettünk észre, hogy ennek a nagybecsű okiratnak fájdalmas hiánya van. Nines u. i. benne a subscribens deákok névsora a következő évekről: 1594, 1656, 1661, 1662, 1663, 1664, 1665. Az 1594. évi hiányt már korábban észrevettem, de indokoltnak találtam azért, mert mint *Ipolyi Arnold* is említette *Veresmarthi Mihály* azonkori debreceni tanuló följegyzése után, a felsőbb deákok akkor katonáknak mentek a török ellen (az 1596. évi mezőkeresztesi csatában sokan hősi halált is haltak közülök), számuk az iskolában 17-re apadt s novitiások nem jelentkeztek.³ A többi hat évről azonban alighanem a másoló deákok (1673-ig u. i. csak másolatban maradt fel a névsor) gondatlansága okozta a hiányokat, bár az is lehet, hogy az eredeti iverk már a másolás előtt elkallódtak. Hymódon, hozzávetőleg, mintegy 200 felső iskolai tanuló nevét nyelte el az enyészet. A *Series Studiosorum* és a wittenbergi magyar *coetus* matriculája, mely szintén a debreceni kollégiumi nagykönyvtár becses kincse, szolgáltat sok érdekes és jelentős adatot annak, aki történelmi szemmel kutat bennök. Nekem is ezek a főforrásaim. Újabb szempontok és a Kollégium múltjába való mélyebb bepillantás több olyan dolgot világosítottak meg előttem, melyekre eddig nem figyeltem. E körülményből folyólag és máshonnan is szerzett adatok összevetése következtében multkori cikkem folytatásaként ezúttal a kifejlődött debreceni főiskola szervezetét és belső életét kezdeti formájában törekszem felmutatni.

Kiegészítésül előbb a Kollégium XVI. századi fejlődésére vonatkozólag érdekesnek és eszméletőnek tartom elősorolni a wittenbergi egyetemet látogató debreceni tanulókat úgy, amint kikutatnom sikerült. Eleinte jóformán csak a *Debreceni név*

vezet bennünket nyomra; tudjuk, hogy amikor az atyáról való legrégebb egyéni megkülönböztetést (ennek vagy annak a fia) elhagyták, a szülőföldről való biztosabb elnevezésre tértek át az emberek. Ez a XVI. században nálunk közkeletű. A Debreceni név tehát kétségteljesen debreceni származásra, sőt lakásra mutat, ami viszont az itteni iskolában való tanulást feltételezi. Akiket főleg ez alapon írtak a debreceni tanulók sorába, azokat a wittenbergi egyetem anyakönyvében található latin nevekkal sorolom itt fel. A minden kétséget kizáró debreceni tanuló az 1582. évtől följegyzett nevekkal kezdődik. Innen tehát a neveket már magyarul írom. Eddig szórványosan, ezentúl csaknem évről-évre nagyobb számban jelentkeznek Wittenbergben a debreceni deákok, aminek okára később mutatok rá.

1582-ig következőket találjuk a wittenbergi anyakönyvbe beírva: 1529 Gregorius Debrecinus, 1545 Blasius Doberszin (a bursa matriculájában Debrecinus), 1547 Valentinus Debrecinus, 1554 Blasius Debrecinus, 1559 Petrus Debrecinus, 1562 Basilius Smigmatopoeus Debrecinus, 1565 Thomas F.(élegházi) Debrecinus, Joannes Csanak (6srégi debreceni családból), 1565 Ambrosius Szikszai (szerintem a városi jegyzőkönyv Ambrosius studiosusa 1564-ből), 1571 Stephanus Chrysopoeus Debrecinus, 1576 Georgius Szepesi (l. multkori cikkemet), 1577 Petrus Lascovius (l. multkori cikkemet), Joannes Herczeg-Szöllősius, 1579 Joannes Debrecinus, Franciscus T.(ankó vel Tanczos) Debrecinus, 1581 Michael Debrecinus.

A tiszántúli egyházkerület jegyzőkönyvében 1582-ben veszi kezdetét a tanulás végett Wittenbergbe kiment debreceni *jótéményes tanulók sorozata*.⁴ A kerület akkor azt határozta, hogy azok az ifjak, akik a külföldi akadémiákon akár patrónusok, akár mások, pl. városok segítségével, mint ú. n. *alumnusok* tanulnak, visszatérvén, kötelesek lelkési vagy rektori, tehát egyházi szolgálatba lépni, ellenkező esetben más akadémikusok javára kötelesek visszatéríteniök a fölvevett segítséget. Erre a kimenő deákoknak nevök aláírásával kellett kötelezniök magukat. E határozat keletkezését nemcsak az indokolja, hogy egyesek talán visszaéltek a jótéményekkel, hanem — szerintem — sokkal inkább az, hogy ez időben már állandóan magasabb iskolai tanítás fejlődött ki néhány tiszántúli gimnáziumban, mindenekelőtt Debrecenben, azután Nagyváradon, majd Nagybányán. Így érthetjük meg, hogy ettől kezdve tömegesebben mennek Wittenbergbe az ifjak, akiknek egyházi szolgálatát mindenképpen biztosítani akarta a kerület, melynek az iskolák feletti közvetlen főhatósága, intézkedési joga századokkal később kezdődött ugyan, de eleitőlfogva is volt rájuk valamelyes ingerenciája, amint azt több végzése mutatja. Erre enged következtetni az 1605. évi nagykarolyi közzsínatnak is az a határozata, hogy vagy egy főiskola állíttassék, vagy a meglévő (ilyen) iskolák bővebben segélyeztessenek. A superintendentia segélyezésének egyik formájául ismerjük az ú. n. *templomi publiciot*, amikor a kerület az egyházközsegek perselypénzeit egyik-másik iskola javára rendelt fordíttatni. A fentebbi határozatból még az is kiténik, hogy a tiszántúli kerületben akkor csakugyan

¹ *Tóth Sámuel*: Adalékok a tiszántúli ev. reformált egyházkerület történetéhez. Debrecen, 1894. 28 l.

² *Lampe—Ember*: Historia Ecclesiae Reformatae in Hungaria et Transsylvania. Trajecti ad Rhenum. MDCCXXVIII. pag. 629—630.

³ *Veresmarthi Mihály* élete és művei. Budapest, 1879.

⁴ *Tóth S. i. m. 3. l.*

több főiskola működött, de már fölvetődött az a gondolat, hogy jó lenne csak egy, minden tekintetben megfelelő főiskolát állítani fel, vagy a meglévők egyikét tenni ilyenné.

Hogy 1582-ben Debrecen iskolája már magas fokon állott, az is mutatja, hogy akkor egyszerre öt ifjú ment ki belőle Wittenbergbe, ú. m.: Kállai János, Gönczi István, Gyulai (Julius) János, Náduvvari Mihály, Szamosközi Boldizsár.⁵ Azután így folytatódik a névsor: 1583 Debreczeni Csorba István, Némethi N. János, Gyulai (Julianus) Mátyás, Somogyi Péter, Tolnai S.(artoris) János, 1585 Békési S.(artoris) György, 1589 Herczegszöllősi Gáspár, Debreczeni Soós János, Debreczeni Tharaczk János, 1590 Debreczeni Veresmarti János, 1593 Bellvári János, Laskai Sándor, 1595 Békési János, Debreczeni Komáromi Boldizsár, Margitai Lányi Péter, 1596 Decsi N. István, Debreczeni Soós Péter, Szegedi P.(astoris) Benedek, 1598 Szegedi P.(astoris) Dániel,

⁵ *Tóth Sámuel* i. m. 3. l.

Nádasdi Demeter, Patai T. Mihály, Decsi Pastoris Kristóf, Dobronoki Fejes István, Sziszeki Sartoris Mihály, Kecskeméti C.(laudus) János, Nádasdi Nagy Benedek. Ezekkel végződik a XVI. században Wittenbergben tanult debreceni deákok névsora. Kétségtől hiányoznak belőle többen, így pl. *Gönczi Fabricius György* (1558) és *Hodászi Lukács* (1580), Debrecen hírneves papjai és püspökei, akiknek debreceni tanulósgát szinte bizonyosra lehet venni. És hogy a debreceni ifjak a wittenbergi magyar deákok között kiváló szerepet vittek, abból látható, hogy közülök többieket választottak meg az ottani magyar coetus vezetőivé, szénioraivá, így pl. Debreczeni Smigmatopoeus Balázst (1562), Debreczeni T. Ferencet (1580), Kállai Jánost (1583), Bellvári Jánost (1596), Kecskeméti C. (Sántha) Jánost (1603), Sziszeki Sartoris Mihályt (1604) és a két említett püspököt.⁶

⁶ *Thury Elele*: Iskolatörténeti Adattár. II. k. Pápa, 1908. megfelelő évek alatt.

Szoboszlai Pap István püspök naplójegyzetei.

Közli: Dr. Nagy Sándor.

(Folytatás.)

Nov. 16.

1147. Rector prof. n. t. Aranyi úr kéri, hogy szóltassanak fel az ekklézsiák a karácsonyi Legatiok iránt. Százon felül van már a fensőbb tanulók száma.

1148. Esp. Nagy Sámuel úr személyesen megjelenvén nálam. Szóval tett jelentést a hódolati istentisztelet megtartásáról, miről azonban még több lelkészek nem tettek volt jelentést.

NB. Oda utasítottam, hogy a póstánál tegyen célszerű intézkedést, miszerint a hivatalos levelek hozzá késelem nélkül eljussanak, mint az övéi is ide.

Főnebbi jelentést pedig tegye írásba.

1149. A főnebbi 1038-k pont folytán, — miután n. t. Fésős úr előmutatta volna esp. Kiss Bálint úrnak a kérdéses tárgyban érkezett levelét, a bánáti n. m. General-Comandóhoz terjedelmes levelet diktáltam saját nevem alatt, a debelliácsi papság tárgyában. Véleményem: Tóth Ferencz ám menjen most oda haladék nélkül, minthogy lelki vigasztalásra és oktatásra szüksége van a gyülekezetnek és ez őt kívánja; de csak ideiglenes legyen ő ott tavaszig, míg az alatt Dworeczky András is megkérdezhetendi illető esperes úr, — meg — a debelliácsiakat is Dworeczkyra vonatkozólag.

1150. Körlevelet írtam n. t. Fésős úr által s nevében — de magam diktáltam — esperes urakhoz. Szóltassák fel az ekklézsiákat: akarnak-e Legatust küldetni Karácsonra?

Ha igen: tegyenek tudósítást a tanárkarhoz.

NB. Mit igen mély fájdalommal s lelkemben elkeseredve értettem, n. t. Fésős úr elbeszélte: mikép — legsúlyosabb betegségem alatt — jött esp. Kocht Istv. úrnak oly levele, mellyben jelentette Varga Sómának ellenem tett lépéseit — némelly körleveleim

összeszedését — stb.; de jelentette — s ez igen jótékonyan hatott reám — azt is, hogy t. Kenéz Mihály úr bemutatta pásztori-leveleimet mtga Szentiványi Vincze pesti kerületi Cs. K. Főbiztos úrnak, ki is irányomban igen kegyelmesen nyilatkozott.

Nov. 17.

1154. Méltóságos Uray Bálint kerületi Főisp. úr Reichsverfassungot egy példányban megküldi tudomány végett.

1155. Felirat mtgos Uray B. úrhoz, az esperesi egyházlátogatások tárgyában. Szükségesnek tartom ezeket telyesíttetni most inkább mint valaha. Itt az ideje, néhol el is haladt, néhol közelget. — Nem utközik-e ezen látogatási körutazás fensőbb nézetekbe s talán rendeletekbe?

Nem kell-e valami biztosító előleges lépést tenni talán rendőrségi tekintetben is?

1156. Körlevelet írtam n. t. Fésős úr által (jelentse meg, hogy egészségem jobbra fordult). — A házassági Kir. Dispensatiót kérni szándékozókra nézve tétessék közé esperes urak, hogy várakozzának míg legfensőbb helyről szabályozó Rendelet érkezendik, melly iránt már lépéseket tettem. — Akkor haladék nélkül fogom hirdettetni.

November 18.

1157. A főnebbi 1149. sz. a. szerkesztett levél a bánáti General-Comandóhoz postára adatott.

nb. Estve különös örömmel értettem Tanácsnok Blaskowich úrtól, hogy tek. Porozslai úr királyi polgármesterré kineveztetett. — Továbbá, hogy nagyságos Reviczky Menyhért úr északi Biharmegyei elnökké s kormányzó Biztossá, Szűcs Sámuel nagyságos

úr Uray ő mtga mellé Referenssé; Bay Ferenc úr Hajdúkerületi Főkapitánnyá nevezettek.

Nov. 19.

1158. Üdvözlő levelet írtam tek. Királyi Polgármester Poroszlai F. úrnak

1159. Írtam n. t. rector-professor Aranyi István úrnak, hogy a fensőbb tanulók növekedett létszámát küldje be. — Ismét tegye azt majd, ha megint szaporodnak.

1160. Ugyancsak kérdést tett nálam az angliai kamat iránt. Utasítottam, hogy szóljon Drág... úrnak az átszállítás iránt és készítse el a váltóleveleket két évről.

1161. Az 1155. sz. alatti levelet mtgos Uray B. úrhoz — prof. Szücs úr által — átküldöttem.

1162. N. t. Fésős úr — felszólításom folytán — beszámolt az esperesi tudósításokkal, első pástori-levelemre 950. szám a. a hódolati istentisztelet tárgyában. Ennek folytán

1163. Megkértem n. t. urat, hogy írjon a Debreczeni esp. n. t. Söltész József úrnak, s utasítsa, hogy — mivel a danesházi ekkleban az öreg prdr. betegsége miatt meg nem tartatott a kitűzött időben a hódolati istentisztelet: rendelkezék annak utólagos megtartásáról, ha másképp nem lehetne, valamelyik szomszéd prdr. által.

b. alsó-szabolcsi esp. Benedek L. úrnak, hogy az összeszedett predikációkat hozzám küldje be.

c. Máramarosinak... Csak legelső tudósítása jött be, körlevelének elbocsátásáról, melyben ígéri, hogy teljesíteni fog rendeletem. Azóta hallgat. Talán beteg. Mindenesetre küldjön, vagy küldessen, tudósítást.

d. Felső-szabolcsinak. Már eddigi tudósításaiból is kitűnik, hogy papjai a jelentéstételben késedelmek. Felelet terhe alatt kötelességibe teszem: intse meg őket, büntetés alatt, mindenkor pontosságra. — Utolsó levele szerint még 13 lelkész mindaddig nem tett jelentést. Rögtöni felfüggesztés terhe alatt hagyja meg ezeknek. Részint a haladéktalan jelentéstételt, részint az eddigi késedelem okadatolását. — Minél előbb tudósítson.

1169. Kérdést intéztem mtgos Uray Bálint úrhoz s utasításért esedeztem az iránt: hova küldjem a meghalt nyugszoldos katonák halotti bizonyítványait, miután most a tartományi biztosok egyiké (?... úr) meghalt, másik (Kiss Ferenc úr), mint értettem, felfüggesztve van?

1165. Classium inspector — prof. Zákány és Szücs urakhoz írtam, hogy a fegyelemtartás a classikokban is kellőleg eszközöltessék. Utasítsák a praeceptorokat, hogy a külföldi gyermekeket szállásaikon meglátogassák. — Elvárom időnkénti tudósításaikat.

1166. Tiszt. Zelizi Károly sápi prdr. kérdezi: a kik honvédek tartoztak volna lenni, de magok helyett mást állítottak, megeskethetők-e? Felelet: meg. (nb. így nyilatkozott előttem mtgos Uray B. úr. stb.)

NB. Uray B. ő mtga nálam estvézett. — Az esperesi visitatio menni fog. Majd válaszol levelemre. De a forradalmi úton választott esperesi — s egyéb tractualis hivatalnokai — választásoknak meg kell semmisíttetniök. Ezek helyébe vagy az előbbieket vissza állítandók, vagy mások kinevezendők. —

A szalmári Tractusba egyenest kívánja t. Vályi Lajos urat neveztetni segédgondnokká.

Nov. 20.

1167. Rector-prof. n. t. Aranyi urat figyelmeztettem, hogy még nem hoztak professori gyűlésekről jegyzőkönyvet. — Rendelkezni fog.

1168. A typographiae provisor egy contót hozott, mellyet már tavaly utalványoztam ugyan, de a melly Tóth Mihály úr irományai között lefoglalva van: — néhai prof. Péczeli úr beszéde kinyomatásának ára.

Utalványoztam, de úgy, hogy nézze meg t. Zagyva úr a számadásokat, nincse-e ezen összeg ott a kiadások közt? nézze meg az irományokat, nincse-e azok közt e Contó?

1169. N. t. Fésős úr jelenti, hogy az 1163. sz. a. megkapott négy levelet elküldötte.

1170. Dettó. Beadta írásban, 1162. sz. alatti meghagyásom szerint, tudósítását a hódolati istentisztelet megtartásáról.

1171. Ugyanazt megkértem, készítsen s bocssason körlevelet az 1166. sz. a. kérdés és erre adandó felelet tárgyában — honvédek házassága.

Nov. 21.

1172. Prof. Buzás Pál úr jelentette az 1167. pont folytán, hogy még eddig nem volt módja leírni a professori gyűlés jegyzőkönyveit. — Utasításul adtam, hogy ne írassa le külön az én számomra, hanem a bekötött jegyzőkönyvet küldje be minden alkalommal.

1173. Rector-prof. úr átküldötte az angliai kamatról készített két váltólevelet. — Áadtam prof. Szücs úrnak, hogy végezzen iránta a Drágota háznál.

1174. Fiskalis Sági úr jelentette, hogy a tavalyi összeírást — a főiskola javairól — nem találja ugyan, de fragmentumait megtette s azokról dolgozik.

Megállapodtunk, hogy könyvtár, mindennemű gyűjtemények — fűvészkert kimutatását készíttessem el. Úgyszintén irassam össze a Muszkák által okozott károkat, úgyszintén a kóroda miatti költségeket.

1175. Kenessey Antal úr elhozta a. Sisári Kálmánnak, b. Fodor Benjáminnak, c. Komjáthi Andrásnak folyamodványait. Egyik ellen sincs kifogása.

1176. Ugyanannak tudtára adtam, hogy Főinspector Szabó úr jelentése szerint Kovácsinak helye üres az intézetben.

1177. Nagytiszt. Zilahi József úr 1144. sz. a. levelére válaszolja levelemre, hogy — amennyiben az esperességet lábfájdalmi miatt tette le, nehéz levén e miatt rá nézve az egyházlátogatás és gyűléseinkre bejárás, — minthogy most gyűlések nem tartatnak, e látogatás elmarad, kész felvállalni az esperesi szolgálatot.

1178. Gyulai káplán Gonda Lajos f. hó 14. kelt levelében panaszkodik főnökének s családjának velebánása ellen.

1179. Nagy Dániel hadházi cantor folyamodik. Fija állítottott az ő helyébe az egyház által. De e fiú honvéd volt s most előállani parancsoltatik. Kér, hogy királyi Főbiztos Ó mtgnál esedezzem érte, —

utasítottam, hogy az ekkl. lépjen fel mellette folyamodólag.

1180. Mtgos kerületi Főisp. Uray Bálint úrtól, f. hó 20. napjáról, 612. sz. a. válasz érkezett 1155. sz. a. levelemre.

A látogatást maga is szükségesnek tartja a fölhozott okoknál, annál fogva megengedi. Rendőrségi tekintetben elég lesz, ha ezen engedelmet beiktatom majd kiadandó rendeletembe.

Kér engem, hogy — mit felszólítás nélkül már eddig is tettem, — a Király iránti hűség s a béke és rend megszilárdítása végett, czélszerűleg rendelkezem.

Meg kell jegyeznie a látogatásokra nézve: 1. hogy amennyiben az egyházvidékeken forradalomszülte változtatások történtek: azok, jelen Rendeletnél fogva, haladéknélkül megsemmisítendőek s mind az egyházvidéki személyzet, mind a történet határozatok a forradalom előtti időbeli békés állásokra visszaviendőek, hol a hivatali személyzetben hiány lenne, vele tartandó értekezés után, most nem választás, hanem kinevezés útján lesz betöltendő.

2. Azon lelkészeknek és Tanítóknak, kik a forradalmi mozgalmakban túlságosan részt vettek, az általuk félrevezetett gyülekezetekből el- és büntetésül lejjebb teendőek, s ez — az esperes és segédgondnok által egyetértve teendő feljelentés után — általam lesz eszközözendő.

3. A szatmári egyházvidékben Segédgondnokká Vályi Lajos urat — ezen utasítása következtében — kineveztetni kéri, ki is vagy előttem — vagy az esperes előtt — lesz esküt teendő.

Nov. 22.

1181. Prof. Szűcs István úr jelentette, hogy Drágota úrnak a két váltólevelet átadta, Londonba szállítás végett; erről recognitiót vett. — Utasítottam, hogy ezt adja be a professori gyűlésbe.

1182. A főnebbi 1180-k pont folytán, felszólítottam n. t. Fésős urat, hogy 1848-ki júliusi közgyűlésünk jegyzőkönyvéből írassa ki az Esperesek és Segédgondnokok választásáról akkor beadott jelentéseket s azokra kelt határozatokat. — Teljesítette s a kivonatokat átadta.

Jegyz. Tek. Karap Sándor úr — magát a forradalom alatti viselete tárgyában igazolni kívánván, tőlem bizonyítványt kért. Németül szerkesztve kiadtam.

Nov. 23.

1183. Válaszoltam n. t. Zilahy József úr 1177. sz. a. bejegyzett levelére. — A látogatás most nem hogy elmaradna, de sőt nagyobb pontossággal lesz teljesítendő, mint valaha. — Ezt kívánom tudatni. Legalább a szomszéd egynehány helyben óhajtanám, ha maga végezhetné. — Így tudva válaszoljon.

1184. Levelet diktáltam a professori karhoz. Könyvtár, pénzügytemény, physical és chemiai készületek, ásványgyűjtemény összeírását — mihelyt lehető leendő az egészség kockázata nélkül az épületbe menni, vegyék munkába s hiteles alakban elkészítve küldjék hozzám. Úgyszintén a fűvész kert s üvegház levéltárát közvetlen felügyelő prof. Török József úr készíttesse el.

1185. Levelet diktáltam n. t. esp. Kiss Bálint úrhoz. Hiányos volt jelentése a debelliácsi papság ügyében. 1. Dworeszkyval nem tudatta a dolgot. 2. Mert mondja, lényeges szükség e nyelveket tudni a debelliácsi papnak? 3. Azt sem, ha a debelliácsiakkal értekezett-e Dworeszkyról? — Pótolja ki ezeket. Arról is tudósítson, mikép történtek ez előtt a bánati részekben a paphívások? Mennyire folyt be a General-Commando?

1186. Ugyanoda másik levelet is diktáltam. Egy-egy hivatalos levélben csak egy tárgyról írjon. — Magány dolgokat, oda nem tartozókat mellőzzön.

1187. Sisáni Ödönt a Szilágyi intézetbe elnöki leg bévettem minden megszorítás nélkül (mint azt Kenessei úr akarta s véleményezte, csak a . . . . kének hátralevő idejét kívánván neki engedtetni.

1188. Fodor Benjamint dettó.

1189. Komjáthi Péter úr folyamodványát is hátrataroztam. András fíjéé legyen a legelőször megürülendő hely az intézetben.

1190. Professor Búzás Pál úr behozta a fensőbb tanulók ismét növekedett létszámát.

1191. Öcsödi lelkész t. Juhász Benjamin úr folyó hó 19-kéről, ott lakos Dezső András részére (ki elhunyt neje nővérét kívánja elvenni) tőlem utasítást kér.

1192. Kenessei Antal úr jelentette, hogy intézeti nevelő György Lajos olly kívánságát említette, miszerint részére azon hónapokról is, melyekben sem ő, sem a növendékek itt nem voltak, a koszt pénz fizetnének ki.

Nem lehet — lón válaszom.

November 24.

1193. Válaszoltam az 1191. szám alatt bejegyzett levélre, várákozásra utasítván az érdekletteket.

1194. Nádudvari jegyző Szatmári úr kisebb fíját kívánna beadni a Szilágyi intézetbe, most ott levő, de kilépni kívánó nagyobb fíja helyébe, a még hátralevő 1½ évre. Ígertem a teljesítést. Kenessei úrhoz utasítottam.

1195. Mtgos Uray Bálint úrnak megküldöttem levél mellett: a. a fensőbb tanulók újabb létszámát, b. Classium inspector urakhoz küldött és 1160. sz. a. bejegyzett utasításomat.

Egyszersmind esedeztam a Collégium kiürítésének eszközéséért.

NB. Szűcs professor úr visszahozta az izenetet, hogy már költöznek a betegek a Collégiumból.

nb. Szerencsém volt gr. Vay Dániel ő nagyságához. Beszélt pesti útjáról; Geringer Ó Extja szelid nyájasságáról, Sennyei stb.

November 25.

1196. Szilágyi intézetbeli nevelő György Lajos, meghagyásom nyomán, bémutatta a mult iskolai évről jegyzőkönyvét.

1197. Mtgos Főispán Uray Bálint úrnak körülményes jelentést küldöttem a hódolati istentisztelet megtartásáról, az 1162-k pont értelmében.

nb. Szatmárról Zsiga úr volt nálam — hajdan lázári r. cath. lelkész — utóbb hozzánk áttért s megházasodott — Abonyi Imre ügyében.

November 26.

1198. Hevesi Bertalan úr — nőjének Losonczy Klárának haláláról — gyászjelentést küldött.

1199. Körlevelet rendeltem íratni esperes urakhoz. A rögtön-ítélő bíróságokról szóló Rendeletet (Pester Zeitung), míhelyt átküldendik a polgári hatóságok, hirdessék ki lelkészeink.

NB. Tek. Reviczky Dienes úr, purificatioja végett bizonyítványt kért tőlem. Kiadtam németül.

(Folytatom.)

KÖNYVISMERTETÉS

Dr. Baltazár Dezső: Elég nekem az Isten kegyelme. II. kötet. Alig néhány héttel jelent meg a nagy halott elköltözése előtt ez a 254 oldalas kötet, mint folytatása a szerző régebben megjelent prédikációs könyvének. A könyv hármasság tagolásban: ünnepi, alkalmi és közönséges beszédek sorozatában az utolsó évek termésének 52 igen értékes darabját hozza. Nemcsak templomi, hanem egyéb hazafias összejöveteleken mondott ünnepi beszédet is talál az olvasó a második részben. Így pl. az országos dalosversenyen mondott fényes beszédét és az álmosdi csata emlékűnnepén mondott nagyhatású szónoklatát. Itt van az a beszéd, mellyel ifj. Horthy Miklóst főgondnokká avatta Kenderesen. Itt van az a beszéd, amit amerikai körútjáról való hazatérésekor mondott. A közönséges beszédek csoportjából sok kiemelkedik, ami maradandó emléke a hallgatónak és az olvasónak. Csak kettőt említek. Azt a két beszédét, amit Pesten mondott s ami híressé vált. Az egyik a földről. A másik a pénzről. Alig lehet igehirdető, aki nagyobb erővel tudott volna szólni az első témának ősi szépségéről, a másodiknak időszerű és örök-igaz tanításairól. Minden magyar ember épüléssel olvashatja a debreceni városi nyomda izléses kiadásában megjelent szépnyomású kötetet. Ára 4 P. Méltó záróköve ez az igéből felnőtt könyv az élő Baltazár irodalmi munkásságának. A nagy szónok, a nagy szervező, a nagy egyházkormányzó írónak is nagy ebben az utolsó beszédkötetében is. Meghatva simogatjuk a súlyos, értékes könyvet. Jólesett a hangját megegyeszer hallani. Hegyenjárás volt a lelke lángolásaiban megegyeszer gyönyörködni. Isten kegyelméből való szolga és Isten kegyelméből való urunk volt. Látjuk, érezzük, úgy van, mint a kékkötésű szép kötet fedelére írta. Mindenre elég volt a rendíthetetlen magyar hitvallónak — az Isten kegyelme!

Dr. Hegyaljai Kiss Géza.

Keller B.: Mennyei Jelenések Könyve. Ford.: *Vargha Gyuláné.* Budapest, 1937. II. kötet. 180 oldal. Ára 4 P. Fébé-nyomda, Budapest, Damjanich-u. 28.

Az I. kötet után hamar megjött a második is. Az első kötetre mondott általános jellemzések itt is megállanak. A Sátánnak és nagy világbirodalmaknak szerepét félelmetes komolysággal és realitással állítja elének. Rendkívül fontosak Izraelnek, illetőleg a „maradéknak” megtérésére vonatkozó jóslatok magyarázása s az ezekből feltétlenül postulatumszerűleg következő zsidómissziói feladatok, melyek a mai

keresztyén egyházra, annak minden felekezetére várnak. Az Antikrisztusnak Neróval, Napoleonnal, Antischus Epiphanssel való magyarázása kissé önkényes és ötletszerű; méginkább a 7-tel, 666-tal és 888-cal való kabalisztikus számjátékok. Általában a szimbólumnak értelmezése nem olyan sikerült, mint a hitbeli és morális magyarázat. De végre is az utóbbi fontosabb. A világ képe fejlettebb is lehetne. Mellette másnak a könyve is érdekelné a Jelenések nagy titkairól. Bármelyik szerző is ír akár a Krisztus ezeréves országlásáról, akár a mennyei Jeruzsálemtől és próbálja magyarázni a Jelenések Könyvét, bizonyos, hogy ha jó irányban is, de messze jár a valóságtól, mert az egyszerűbb, csodálatosabb, díszesebb lesz.

D. Danesházy Sándor.

Békefi Benő: Az evangélium szolgálata. Kézírókönyv gyülekezeti munkások számára. 145 oldal. Ára 2 P. Megrendelhető a szerzőnél: Debrecen, Monostor-u. 1.

Fiatallélek letérenésére Békefi Benőnek nagy gyakorlata van úgy a szokásos eklézsiális munkában, mint a belmisszióban, közelebből az evangélikációban. Mint író is rutinizott és számos tanulmánya, füzetje jelent meg rövid pár év alatt. Jelen könyve a legnagyobb. Terjedelme megfelel a fontos címnek, azonban egyes szakaszokat, főként a függelékert érdemes lett volna beható részletességgel feldolgozni. Még a többi részek rovására is. Mert pl. az elején hosszú alcímek alatt részletes, tisztességes orthodox református dogmatikát és morált ad, itt-ott van csak pár újszerű kép és beállítás. Ezek már a gyülekezeti munkát vállalkóknál eleve tudott és feltételezett ismeretek. Ezek nagy része helyett praktikus, gyakorlati ismeretek és utasítások jöhettek volna, mert hiszen „training school”-nak van szánva. Egyébként szívesen ajánljuk.

D. D. S.

A mai magyar ifjúság lelki arca. Írta: **Karácsony Sándor.** 1937. A Magyar Ifjúság kiadása. Budapest, VIII., Horánszky-u. 26. Ára 1 P.

Vannak papokból lett tanárok, akikre, ha az ifjúság problémáit evangéliumi szempontból tárgyalják, azt mondják: hát igen, paposan ír, de nem igazi pedagógus. Viszont vannak jó pedagógusok, akikre azt mondják, nem elég bibliás. — Karácsony Sándor, mind a két mértéket megüti: bibliás pedagógus. A szaktudományoknak és a bibliának, a diákok és ifjúság életének alapos ismerője írta ezt a 32 oldalas nagyrétű füzetet. Éles színek és markáns vonalak már megszokottak az ő írásaiban. És mégis sok helyen tömör, sűrített lesz a szöveg, úgyhogy az értelem elmosódik. Fiatalembereknek nem szokott az a filozófiai készütsége és életismerete meglenni — márpedig főleg ezek olvassák —, hogy azonnal, sőt elgondolkozva is meg tudják mindenütt érteni. Kivált ha csakugyan úgy van, hogy más az „öregek”, más a „fiatalok” nyelve. Pedig, óh, be szereli a fiatalokat! Szinte könnyeket hullat sok szenvedéseiken. De semmi megalkuvásra nem képes, csak a nehéz, de igaz úton kalauzolni őket egy bizonyos, kétségeket kizáró cél felé. És milyen keményen kivágja mindenütt az igaz szót ebben a szervilis érvilágban! És mennyre távol áll minden felekezeti-tieskedéstől — tehát református írás. Olvassuk el!

D. D. S.

Ineze Gábor húsz esztendő alatt (1917—1937) tett útjainak leírása jelenik meg abban a képekkel tarkított kötetben, amely szeptember elejére jelenik meg. Református szemével mit látott meg a román és az olasz fronton, majd Aberdeenben, Stockholmban, Olaszországban vagy Genfben és mire hívja fel református magyarságunk figyelmét a nagyvilágban, errenézve nyújt jó tájékoztatót. Ára előfizetők számára postai költséggel együtt *két pengő*. Előfizetni lehet „Ineze Gábor, Budapest, 33,451” című és számú csekkalapon.

Hírek az egyházmegyékből

BEREGI EGYHÁZMEGYE.

A vásárosnaményi egyházközség 55,000 pengő költséggel teljesen újjáépítteti régi templomát s az új templomba új orgonát szereltet fel. A munka már folyik abban a reményességben, hogy a templom felszentelése október hó második felében megtartható lesz. Isten áldása legyen az Ő egyháznak külső épülésén.

Épülő templomok. A vásárosnaményi egyházban épülő új templomok kívül a tiszadonyi, tiszaszalkai és márokpapi egyházközségekben folynak nagyobb arányú templomépítési és tatarozási munkálatok.

Harangszentelés. A hetei egyházközség most beszerezett új harangját folyó év augusztus 22-én avatják fel nagy ünnepély keretében.

DEBRECENI EGYHÁZMEGYE.

Lelkipásztorbeiktatás Debrecenben. A debreceni gyülekezet Istennek tetsző ékességgel és szép renddel négy új lelkipásztort választott egyhangú meghívás útján. A Péterfia-utcai egyházzrész **Dr. Farkas Pált**, a homokkerti egyházzrész **Kovács Józsefet**, a csapókerti egyházzrész **Dr. Dancsházy Sándort**, a nyilastelepi egyházzrész **Mezey Bélát** hívta el lelkipásztorául. Az új lelkipásztorok beiktatása július 25-én, vasárnap délelőtt történt meg. **Dr. Farkas Pál** beiktatását **Kolozsváry Kiss László** lelkipásztor, **Kovács Józsefét** **Dr. Szász Imre** esperes, **Dr. Dancsházy Sándorét** **Uray Sándor** lelkipásztor, **Mezey Bélát** pedig **Molnár Ferenc** lelkipásztor végezte az egyházzrészek templomaiban az istentisztelettel kapcsolatban. A hívek nagyszámban jelentek meg a felemelő ünnepségeken s örültek és imádkoztak együtt az elhívott új pásztorokkal. A beiktató istentisztelet után presbiteri gyűlés volt az egyház tanácstermében, ahol **Dr. Szász Imre** esperes és **Uray Sándor** moderátor-lelkész üdvözölte az új lelkipásztorokat. Nagy az örömünk az új pásztorok elhívása felett, Isten áldása legyen minden forgolódásukon.

Orgonaavató ünnepség Monostorpályiban. A monostorpályi híveknek régi óhajta teljesedett be Istennek megsegítő kegyelme s az egyház tagjainak áldozatkész szeretete folytán. 5000 pengős költséggel új orgonát állítottak be szépen rendbehozott templomukba, ahol eddig még orgona nem volt. Az orgonának a költsége a hívek adakozásából gyűlt össze. Július folyamán szerelte fel a kétmanuálos,

hat szólóvaltozatú, új orgonát a Rieger-orgonagyár. Augusztus 8-án, vasárnap a délelőtti istentisztelet keretében avatták fel és adták át Isten dicsőségének szolgálatába az orgonát. A felavató istentiszteleten Bibliát olvasott és imádkozott **Dr. Szász Imre** esperes-lelkipásztor, ígét hirdetett **Dr. Révész Imre** egyetemi professzor, szóelő-énekszámot adott elő **Dr. Révész Imréné**, orgonán kísérte **Révész Gitta**, orgonajátékot adott elő **Lőrinczi József** kántor. Keresztelés is volt az istentiszteleten, a keresztelés szertartását végezte **Kovács Imre** segédlelkész. A monostorpályi Szabolcska Dalkör gyermekkarral kibővítve a CV. zoltárt, a gyermekkar pedig XCVIII. zoltár feldolgozását adta elő **Lőrinczi József** kántor-karnagy vezetésével. A felemelő, szép ünnepségen nemcsak a monostorpályi, hanem a környékbeli testvéregyházak tagjai közül is igen sokan megjelentek s mintegy 700 ember vett részt az istentiszteleten.

Iskolaavató Pocsajban. Augusztus 15-én avatta fel **Dr. Szász Imre** esperes a pocsaji egyház új iskoláját. A gyönyörű szép új épület szép, modern tanítói lakást, egy tantermet, beépített színpadot és ifjúsági helyiséget foglal magában.

Új iskolák építése kezdődött meg és van folyamatban egyházmegyénk egész területén. A pocsaji iskola már felépült, Nagyrábén, Hosszúpályiban, Vértesen, Esztárban, Hencidán, Szentpéterszegen, Konyáron, Berettyóújfaluban, Kabán, Sárretudváriban és egyházmegyénk egyéb egyházközségeiben is folyamatban van az új iskolák építése. Adja Isten, hogy sikerrel járjon egyházainknak nemes törekvése.

A debreceni egyház pallagi leánykonferenciája. A debreceni református egyházzrészek leánykörei 1937. évi aug. 1—8. napjain leánykonferenciát rendeztek a következő programmal: Mindennap reggel felkelés fél 7 órakor; mosakodás, torna és reggeli. Aug. 1. és 8. vasárnapokon d. e. 10 órakor közös istentisztelet, utóbbi úrvacsoravétellel. Köznapokon délelőtt fél 8-tól fél 9-ig bibliaóra, elosztott kisebb körökben, megbeszéléssel. Köznap d. e. 9-kor egy-egy előadás, utána hozzászólások. Déli 1 órakor ebéd. D. u. 5 óráig mindennap pihenő. 5—7-ig két-két előadás, hozzászólással. Este 7 órakor vacsora. Fél 8-kor tábortűz az elemi iskola előtti szabadterén, ennek keretében záróáhitat (bibliamagyarázat). Utolsó vasárnap délután tarka ünnepély és búcsú a Pallagtól. A felkért előadók s előadásaik címe a következő: **Osváth Jenőné**: Érintkezés az emberekkel. **Nagy István**: A vasárnapi iskolákról. **Kónya József**: Leányaink olvasmányai. **Dr. Dancsházy Sándorné**: A református házasság. **Tamás Ferenc**: Bibliaolvasás, csöndes óra. **Ács Mihály**: A betheli szeretetintézmények ismertetése. **Kovács Olga**: A boldogság akadályai. **Mezey Béla**: Református leányszövetség. **Dr. Nagy Sándor**: „Leányaim, csak énekeljetek.” **Tóth Árpádné**: Az otthon. **Kovács József**: A debreceni református egyház tükre. **Dézszy Ilonka**: **Lorántffy Zsuzsanna**. **Uray Sándor**: A konfirmáció. **Kardos Lajos**: Református nőnevelés. **Julow Kató**: Mit tegyenek a leányok testi épségükért és fejlődésükért? **Krisztina diakonissza** testvér: A diakoniaról. **Szenes László**: Hitvallásaink ismertetése. **Dr. Révész Imre**: „A hajadon leánynak imádkozni kell” (**Szikszay György**).

FELSŐSZABOLCSI EGYHÁZMEGYE.

Pethő Károly gyulaházai lelképásztor, akit nemrég az Országos Irodalmi és Zenei Bizottság Disz-oklevéllel tüntetett ki, a Fővárosi Napló által Reményi Béla zeneszerző elnöklete alatt meghirdetett magyar nótapályázaton „Vitéz szittya magyar nemzet” c. dalával aranyoklevelet nyert.

KÖZÉPSZABOLCSI EGYHÁZMEGYE.

A középszabolcsi református egyházmegye harmas konferenciája a nyíregyházi Sóstó-gyógyfürdőn. Június 27-én tartotta egyházmegyénk közös konferenciáját, az asszonyok, leányok és a fiatal emberek részére, ahol számos ihletett ajkú előadó tolmácsolta Isten üzenetét.

Külső méreteiben a konferencia impozáns és jól sikerültnek mondható volt. Maga az a tény, hogy körülbelül 2500 református megmozdult az egyházmegyében, igen komoly eredmény és mutatja, hogy a lelkek mélyén nyugtalanság van, vagy talán azt mondhatnánk inkább, hogy nagy szomjúság az „egy szükséges” dolog iránt. Bár nagyon sokan jöttek a „kiváncsiság” hajtotta ösztön után, de többen voltak, akik vágytak megismerni a ma és holnap református emberét.

Az ifjúsági csoport-gyűlésen főként az domborodott ki, hogy milyennek kell lenni a holnap férfi ifjúságának? Milyen feladatok várnak reánk? Ezt volt hivatva megmutatni az a minta-összejevetel is, mely a maga nemében egészen kiváló és sikerült volt. Világosan kifejezésre juttatta azt, hogy a holnap ifjúságának imádkozónak kell lenni, hogy nem szabad szégyelnie az Istennel való naponkénti személyes kapcsolatot. Nemcsak a papnak, „mert fizetjük, az a kötelessége” kell imádkozni, hanem magunknak is naponként bele kell kapcsolódnunk, napi foglalkozásunk előtt és után az Istennel való közösségbe. A „minta összejevetel” további programja megmutatta azt, hogy egy református fiatalembernek miként kell előkészülni az életre, az önképzés útján. Szavallat, bírálat, egészen új a földműves ifjúság életében. Eddig csak nagy kinnal, keservvel elnyekegettek a szavallatot, ma a bírálatok értelmet és tartalmat adnak a verseknek. Ugyanezt volt hivatva megmutatni a szólóének is. Földműves ifjúságunk a multban csak leginkább „gajdolni” szokott. Itt megláttuk, hogy lehet és kell is szépen énekelnünk, úgy az egyházi énekeinket, mint a fajtánk lelkéből született népdalokat. Csak ezeknek az énekeknek a tudatos irányításával és bevezetésével sikerül kiszorítanunk a nemkívánatos idegenek által „beimportált” énekeket. Ugyancsak az anekdotázó ifjú a maga természetes, minden mesterkéltséget, hatásadásra törekvő színezést kerülő tiszarádi anekdotával világosan megmutatta, hogy lehet nekünk évelődnünk és viccelnünk is, csak a mi viceinkben nem lehet alacsonyrendű dolgoknak előfordulni. Lassan kezdjük teljesen elfelejteni a magyar nép lelkében megszületett mondákat, meséket. Tudatosan kell itt is összefognunk, hogy a magyar földműves népünk lelkét, értelmét tudatosan megfertőzni akaró „mű paraszt” viceeket, mint fertőző esőmört kivessük életünkéből. Nem lekiacsiylandó az ifjúság játékának nemesítése sem.

Ezt is megmutatták a tiszarádiak a lottó-játékokkal és a többi hasonló komoly vidámságot gerjesztő és ügyesítő mozgó szobai és szabadtéri társasjátékokkal, melyet, sajnos, az idő rövidsége miatt, csak szavakban mondhattak el; de volt alkalmunk a délutáni összejevetel alkalmával meggyőződni róla, bor és szárazfa nélkül is lehet kellemesen szórakozni. Azzal a különbséggel, hogy itt senki sem sértődött meg és nem fáradt el annyira, hogy utána még napok mulva is éri az „átzúllott” éjszakának fáradalmait. Meg kell emlékeznünk még arról, ami szintén nagyon fontos a mai „szektás” világban, amikor divatos lett a bibliából kikapott idézetekkel való vagdalódzás, hogy miként kezelik a mi fiaink a bibliájukat. Nem egy mondatot, hanem egy egész összefüggő részt olvasnak fel és a felolvasott részszel kapcsolatban támadt gondolataikat miként közlik egymással, annak az igazságnak a gyakorlásával: „egymás hitéből épüljete”. Amikor majd magyar református földműves ifjúságunk életének irányítója és vezérője az Ige és az imádság lesz, kevesebb lesz azoknak a száma, akik eladják hitüket egy csökört, egy ölelésért, vagy egy pár hold földért. De eltűnnek azok a sötét árnyak is, melyek a konferencia után voltak észlelhetők a sóstói erdőben és vendéglőkben. Itt állapítottuk meg, hogy mennyire fontos, hogy minden községben teljes erejükből igyekezzenek a vezetők „egy táborba” tömöríteni az ifjúságot és ott a KIE négy programja szerint Testben, Értelemben, Lélekben és a közösség iránti felelősség érzetében nevelni. Forradalmi hangot is hallottunk az ifjúsági előadóktól; de nemes forradalom, mely nem rombolni, pusztítani, de utánaépíteni és plántálni akar. Ha valaha, úgy most van szükség arra, hogy ifjúságunkat e nemes harcba tömörítsük és segítsük, mert eljön az idő és talán már nincs is messze, hogy ifjúságunk jelentősen nagy többségét az új hitetlen irányzatok teljesen elszakítsák az egyháztól. Márpedig tudjuk, hogy akié az ifjúság, azé a jövő. Letéteményese vagy a Krisztus, vagy a Sátán hadseregének. Tehát videant consules! A KIE titkárok, valamint az egyesületek működését, fáradozásait ebből a szempontból — Istenországa meggyökereztetése a magyar serdülő ifjúság körében — lássuk, figyeljük és támogassuk!

Mi, akik résztvettünk e konferencián s részesültünk ennek áldásaiban, úgy érezzük, hogy Isten után köszönetet kell mondanunk Porzolt István esperes és Kiss Pál egyházmegyei előadó uraknak, mint akik fáradságot és akadályokat nem ismerve, buzgálkodtak e konferencia létrejöttén, nem a maguk, hanem Isten dicsőségét akarván szolgálni.

Újfehértó.

Cseh Andor.

NAGYKÁROLYI EGYHÁZMEGYE.

A nagykarolyi egyházmegye lelkészegyesülete augusztus 4-én Mátészalkán, Peleskey Sándor lelkészegyesületi elnök, egyházmegyei tanácsbíró elnöklete alatt gyűlést tartott. Dr. Kincses Endre mátészalkai lelképásztor bibliaolvasása és imádsága után Peleskey Sándor megnyitotta a gyűlést, majd az ORLE által kitűzött kérdések tárgyalása következett. Az egyes tételek előadói Orbán Elek ilki, Tukacs János nyírmeggyesi, Peleskey Sándor nagydobosi, Juhász Elek

fábiánházaai lelkipásztorok és Batta László szamoszegi segédlelkész voltak.

Ifjúsági konferencia. A nagykarolyi egyházmegye ifjúsága részére augusztus hó végén Olesvaapátiban háromnapos konferencia lesz tartva, Kovács Péter KIE titkár közreműködésével.

A nyírmeggyesi megújított templomot augusztus 22-én adják át ismét rendeltetésének.

SZATMÁRI EGYHÁZMEGYE.

Esperesbeiktatás. Folyó évi július hó 22-én iktatta be osztatlan örömmel és ünnepi érzésekkel a szatmári református egyházmegye Fehérgyarmaton tartott rendkívüli közgyűlésében Gáborjáni Szabó Mihály csaholci lelkész, egyházmegyei volt főjegyzőt, esperesi tisztségébe. A közgyűlést megelőző istentiszteleten, a zsúfolásig megtelt templomban, ahol az ünneplő gyülekezet soraiban megjelent a vármegye főispánja: Péchy Szaboles és alispánja: dr. Streicher Andor is, valamint az egyházi és közélet számos előkelősége, Jánossy Sándor méhteleki lelkipásztor, egyházmegyei tanácsbíró Igét olvasott és buzgó imádságban adott hálát a gondviselő Istennek, hogy hivatott új vezért rendelt az egyházmegye élére, áldását és vezérlő Szentlelke segedelmét kérte az új esperesre, valamint az egybegyűlt, áhitatbamerült gyülekezetre.

Istentisztelet után Dr. Gaál Endre egyházmegyei gondnok és Jánossy Sándor tanácsbíró elnökléte alatt szabályszerűen megalakulván a közgyűlés, küldöttség hívta a közgyűlésbe az új esperest, aki a tagok lelkes éljenzése közben vonult be a templomba és az elnök felhívására kijelentette, hogy hajlandó a hivatali esküt letenni. Az eskü szövegét Török József egyházmegyei jegyző olvasásában tette le s ennek megtörténtével Dr. Gaál Endre gondnok emelkedett gondolatokkal s a szív bensőségével üdvözölte G. Szabó Mihály esperest, úgylis, mint mostantól fogva elnöktársát, aki egy fáradhatatlan munkásságú élet koronájaként nyerte el az esperesi tiszteletet az egyházmegye bölcs és igazságos döntése alapján. Ez a választás megtisztelő, mert oly osztatlanul nyilvánult meg az egyházmegye akarata; nagyjelentőségű, mert nemcsak a szoros értelemben vett egyházmegye, hanem az egész vidék reformátussága néz fel a szatmári esperesre úgy, mint lelki vezérségben első emberére. „A bizalmat és szeretetet nem kell megszerezned — mondotta —, mert a választás ténye azt fejezi ki, hogy munkásságoddal, egyéniségeddel már rég megszerezted azt; mégis nagy és nehéz feladat várakozik Reád, mint esperesre: küzdeni a hitetlenség nagy veszélye ellen... Bízunk Benned, hogy helyedet erős lélekkel meg fogod állani. Hisszük, hogy minden képességedet az anyaszentegyház minél teljesebb és odaadóbb szolgálataiba fogod állítani.”

G. Szabó Mihály esperes gondolatokban gazdag, széles látókörű, nagy műveltségről tanuskodó s az egyházi élet minden részletére kiterjedő székfoglaló beszédében fejtette ki esperesi működésében követendő irányelveit. A nagy tetszéssel fogadott székfoglaló után lelkesen éltette a közgyűlés esperes urat, majd az üdvözlések hosszú sora következett, melyek közül az első Dr. Streicher

Andor vármegyei alispáné volt, aki Szatmár vármegye és a tiszavidéki evangélikus egyházkerület nevében mondott meglehangú, testvéri érzéstől áthatott, ünnepi gondolatokban bővölködő üdvözlést, egyebek közt hangoztatva a testvéri összefogás szükségességét, mert „a mai élet sötét háttérben ötágú csillagok és vörös fénysugarak villannak fel”. Kéri esperes urat, hogy ne csupán egyházmegyéjének, hanem az egész vármegyének legyen igazi lelki vezére.

Esperes úr testvéri szívvvel köszöni a testvér egyházkerület üdvözlését s legőszintébb testvéri érzéséről és együttműködéséről biztosítja. A vármegye üdvözlő szövege szinte büszke, mert attól a vármegyétől jő az, mely mindenkor vezetett a nemzeti művelődés előbbrevitelében és nemes eszmék ápolásában s ez a feladata az egyházzal megegyezik. Erre a munkára örömmel és készséggel nyújt kezét továbbra is.

Az egyházmegye világi tanácsbírái nevében Dr. Bornemisza Béla tanácsbíró, a lelkészi kar nevében Fekete Lajos lelkészegyesületi elnök, a tanítói kar nevében Fodor Jenő fehérgyarmati igazgatótanító, a presbitériumok részéről Szabó Károly fehérgyarmati presbiter, a kisnaményi körjegyzőség részéről Dr. Szigethy László körjegyző, Méhtelek község, esperes úr szülőfaluja nevében Jánossy Sándor és az egyház gondnoka, a csaholci egyházközség részéről v. Kádár Kálmán fejezték ki tisztelegő üdvözlőket és örömeiket.

G. Szabó Mihály fordulatokban és tartalomban gazdag válaszaiban egyenként köszönte meg az üdvözlőket és biztosította mindnyájukat szeretetteljes gondoskodásáról s kérte a nagy munkához, mely mindnyájunkra vár, a nélkülözhetetlen erőforrás: a mindenható Isten segedelmét és áldását.

A közgyűlés befejezése után Sárosi Károly cégénydányádi lelkipásztor, egyházmegyei jegyző áhítatos imádságban adott hálát a kegyelem Istenének s a 245. dics. 10. versének éneklésével oszlott szét a lélekemelő ünnepség közönsége.

Az új esperes tiszteletére rendezett közebeden mintegy 200-an vettek részt. Ünnepi érzésektől és gondolatoktól szárnyaló felköszöntőket mondottak: G. Szabó Mihály esperes Főméltóságú Kormányzó úrra, Kósa Zsigmond főtiszteletű Püspök úrra, Dr. Gaál Endre nagyt. Esperes úrra, Török József ugyancsak Esperes úrra és a Gondnok úrra, Tóth Ferenc vármegyei Alispán úrra, Pótor Elemér Gondnok úrra; felköszöntőket mondtak még: Tukaes László, Rátz Lajos, Csépké Béla, Szalay Pál. Végül, hogy jócskeket is tegye emlékeztetéssé e napot, egyik lelkésztestvér felhívására néhány pillanattal alatt 53 pengőt adtak össze a közebed résztvevői egy tehetséges, szegénysorsú tanuló segélyezésére.

Akié az ifjúság, azé a jövő. Lépten-nyomon halljuk a panaszt, hogy milyen fegyelméletlen, rossznak indult a mai ifjúság, tiszteletlen az idősebbekkel szemben, tisztátalan beszédében, gondolkozásában, erkölcsi életében, nincs komoly törekvés benne, hogy felkészüljön az életre s az ifjúkor termékeny esztendeit erőgyűjtésre, ismereteinek gyarapítására, látókörének tagítására használja fel a léha gyönyörvadászás helyett.

Ezzel szemben Ravasz László, Magyarország

tanítómestere, így nyilatkozik: „A magyar ifjúság minden szeretetre és támogatásra érdemes.” Beleértjük ebbe természetesen a falusi földműves ifjúságot is annál inkább, mert szintén Ravasz László szerint a kisgazdatársadalom ma már történelmi osztály, a magyar közélet garanciája, a legkeményebb a legnyugodtabb, mindenekfelett a legtörzsökösebben magyar.

Mind a két megállapítás helyes. Tele van ifjúságunk hibákkal, lenyesegetni való vadhajtságokkal, de duzzadó erejét, életképességét éppen ez is bizonyítja, az ifjúság jelentősége pedig jövőnk szempontjából letagadhatatlan.

A magyarság, közelebről a falu sorsát szívükön viselőknél nem lehet ma fontosabb kötelességük, mint törődni az ifjúsággal, minden áldozatot meghozva értük, kézbevenni és helyesen irányítani testi, lelki fejlődésüket, nagy megértéssel és szeretettel lehajolva hozzájuk, nyilat faragni mindegyikből a jövő számára.

Éppen azért, mert a jövőnek ez a drága ígérete sok betegséggel küzd, ezer kísértésnek van kitéve, szülők és nevelők használjanak fel minden alkalmat, hogy az ifjúság iránti szeretetüknek bizonyosságát adják.

A Keresztvény Ifjúsági Egyesület hazánkban több mint félszázados fennállása óta áladással lett és nélkülözhetetlenné vált az ifjúságnevelés terén. Sok különböző foglalkozású, korú fiatalember életében ébresztett Pálfordulást. A magyar nemzet igazi értékű, lelki birtokállományát nem gyarapította egy egyesület olyan nagy mértékben, mint a KIE. Az ismeretes négyes program alapján dolgozó egyesületek az utóbbi időben vármegyénkben is szaporodnak, ma már legtöbb egyházközségben erőteljesen megindult az ifjúság keresztvény és nemzeti irányú testi, lelki, értelmi és szociális nevelése.

A végzett munkát összegezi, a vezetés egységét biztosítja, a jövőre nézve irányít, a szükséges tájékoztatást minden tekintetben megadja az ifjúságnak nagyobb körzetben való összegyűjtése, az egyház-egyesületek táborozás.

Ilyen ifjúsági táborozás két helyen lesz Tiszántúlon: a szatmári egyházmegyének Csengerben aug. 22—24-én, a nagykarolyi egyházmegyének Olcsvaapátiban aug. 27—29-én. Mindkét helyen a Szamos partján alig pár pengőbe kerül a három nap, mikor üdülésre, barátkozásra, hasznos és szórakoztató időtöltésre nagyszerű alkalom kínálkozik.

Ifjak, akikben él a vágy a tisztább, teljesebb élet után; szülők, akik szeretnék fiaikat emelni, erősíteni; nevelők, vezetők, akik felelősséget vállalnak és hordoznak az ifjúsággal szemben, használják fel ezt a lehetőséget, jöjjenek tanulni és tanítani, bűnbánatot tartani és reménykedni, jelen helyzetünket áttekinteni és a jobb jövő útját megkeresni.

Az volna a kívánatos és üdvös, ha a vezetőn vagy vezetőknél kívül minden egyházközségből két-három ifjú elejétől végig részt venne ezeken a táborozásokon.

Itt nyílik alkalom beletekinteni a fiúk lelkébe, gondolkodásukba, megérteni, gyarlóságaikkal együtt megszeretni őket, fáradni értük, meglátni, hogy

mienk-é az ifjúságunk, idegen eszmék, tévtanok nem hódították-e el őket tőlünk? Mit tehetünk értük, hogy reánk hallgassanak, hitünk és hazánk számára megtarthassuk őket?

Mindent az ifjúságért, ez legyen a jelszavunk! Ha a miénk lesz, irányításunk alatt fejlődik ifjúságunk, bízhatunk a jövőben!

Cégénydányád.

Sipos Károly.

A szatmári református egyházmegye lelkészegyesülete kebelében alakult lelkészi becsületszék, amely a lelképásztorok pásztoralását, evangéliumi fegyverezését kívánja végezni, elnökévé Bakó Péter szamosújlaki lelképásztort választotta titkos szavazás útján.

ELSZAKÍTOTT TERÜLET.

Asztély. Itt volt a kárpátaljai református ifjúság konferenciája a nyáron (július 6—11). Mikor megérkeztünk ebbe a Beregszász melletti kis községbe, az iskola bejáratánál várt bennünket egy 35—40 főből álló kicsiny „Timótheus”-sereg. Nemcsak kárpátaljaiak voltak ezek, volt közöttük több Komárom vidékéről, amely 5—600 kilométerre van ide. Miért jöttek el olyan messziről? Hogy mindig jobban erősödjenek a hitben és erőt nyerjenek a munkához, hogy elmondják, mit jelent számukra a Biblia, mit kaptak eddig Istentől. A konferencián az ifjúságon kívül résztvett még 8—10 lelkész is. A konferencia itt is, mint mindenütt, imádkozással és bibliamagyarázattal kezdődött, de nem jöttek utána a — sokszor álomba ringató — végnélküli, nagyszerű előadások, amelyekben néha briliánsként ragyognak az üvegszemek, gyönyörű mondatok és a való életől távol álló testnélküli szép gondolatok elröppennek minden mélyebb hatás nélkül, 1—2 napig még beszélnek róla az ujságok, az emberek és vége. Délelőtt mindenki elmondta, vagy felolvasta azt a bibliai verset, amely az általa aznap olvasott bibliai szakaszból legjobban megragadta és ezekről beszéltünk. Majd Péter apostol első levelét olvastuk folytatólágon és beszéltek meg. A megbeszélések során szó volt egy *keresztvény ifjú* életéről; milyen munka vár egy ifjúra most már is és a jövőben. Közben beszámoltak eddigi munkájukról, amely komoly keresztvényi életükről tett bizonyosságot. Egyik délután összegyűjtötték két csoportot a falubeli gyerekekből és vasárnapi iskolai próbatanítást tartottak kicsiknek és nagyobbaknak. A megbeszélések közvetlenek voltak. Az ifjak nem érezték, hogy idősebbekkel, papokkal állnak szemben, akik minden erejükkel igyekeznek rájuk oktrojálni az ő véleményüket, gondolataikat. Bizonyoságtevések hangzottak el egyszerű, kopott, szakadozott ruhában, nem csillogó szavakba öltöztetve, de csodálatos erejűek. Első nap este fél kilenckor istentisztelet volt a templomban. Itt a helybeli gyülekezet tagjai is ott voltak oly szép számmal, hogy megtöltötték a kis templomot. A református iskola egyik termében voltak a megbeszélések, a másik terem volt a háló: lepedőkkel leterített szalmán aludtak itt papok, diákok és földművesifjak. Ezen a konferencián mindenki adott, mindenki kapott és mindenki meggazdagodva távozott.

Kiss Sándor.

GYÁSZROVAT

Az ORJÓ tiszántúli egyházkerületi irodájának vezető-titkára: **Oláh Sándor**, életének 65. évében, hirtelen elhunyt. Munkakörében kiváló tisztviselő volt és a szorgalomnak igazi mintaképe. Elhunytá vesztését jelent, mert a néhány hónappal Debrecenben megkezdett munkája sok reménységet nyújtott. Feleségén és egyetlen leányán kívül a pályatársak egész serege gyászolja, akik között 40 évig teljesített szolgálatot.

KÜLÖNFÉLÉK

A református Egyetemes Konvent tankönyvírási bizottsága elhatározta, hogy úgy a középiskolák IV. osztálya, mint az elemi V—VI., valamint az elemi iskola VI. osztályát nem végzett, tanyákon és szórványokon lakó konfirmálók használatára új Konfirmációi Kátékat bocsát közre. A Konfirmációi Káték megírására pályázatot hirdetett s a következő pályadíjnyertes munkák forgalombahozatalával bízták meg Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalatát: 1. Középiskolák IV. osztálya számára: „A református keresztyén konfirmációi káté.” Írta: Dr. Patay Pál lelképásztor. 2. Az elemi iskola V—VI. osztályát végzetek részére: „Református öntudat konfirmációi káté.” Írta: Apostol Elek vallásoktató segédlelkész. 3. A tanyákon és szórványokon lakó konfirmálók számára: „Református keresztyén konfirmációi káté.” Írta: Virágh József lelképásztor. Elrendelte a református Egyetemes Konvent a konfirmándusok egyöntetű tanítása érdekében, hogy minden ezideig forgalomba volt református Konfirmációi Káté használata tilos. Kizárólag csak fentemlített Káték használhatók az összes református közép- és elemi iskolákban. Egyebekben az Egyetemes Konvent körlevélben hívja fel úgy a nagytiszteltű esperesek, középiskolai igazgatók, lelkészek és vallásoktató lelkészek, valamint a tanítók figyelmét, hogy az 1937—38. iskolai évben kizárólag csak az új kiadású pályadíjnyertes Kátékat használtassák, illetve használják. Az Egyetemes Konvent fenti rendelkezéséről értesítette mind a négy egyházkerület elnökségét, hogy szólítsák fel a kerületben levő összes espereseket és lelképásztorokat, hogy az összes iskolákban kizárólag csak a fent felsorolt Káték használhatók. A pályadíjnyertes Kátékat — a bírálatok után — Dr. Ravasz László dunamelléki püspök bírálta felül s hagyta jóvá.

Az Országos Református Presbiteri Szövetség VI. kongresszusa augusztus 29-én lesz Székesfehérváron. A kongresszust megnyitja Dr. Balogh Jenő egyházkerületi főgondnok, a presbiteri szövetség elnöke. Ünnepi beszédet mond Dr. Ravasz László püspök. Szabó Imre esperes, főtitkár jelentése után deklarációkat tesz a kongresszus István király napjának megünneplése, a reverzális kérdésben stb. Délután a székesfehérvári kultúrházban műsoros délután lesz a Kálvineumok javára. Megnyitó beszédet mond Dr. Lázár Andor igazságügyminiszter, a kecskeméti református egyházmegye gondnoka. Bódás János szombathelyi lelkész költeményiből olvas fel. Ünnepi beszédet tart Dr. Ravasz László püspök. Szabó Ernő főiskolai zenetanár

hegedűszólója után, novelláiból felolvass Bösörzömenyi Jenő szentesi lelkész. Zárószavakat mond Dr. Tasnádi Nagy András államtitkár, a budapesti egyházmegye gondnoka. Este 7 órakor evangelizációs istentiszteleten prédikál Dr. Soós Béla debreceni lelkész. A presbiterok részvételi szándékukat jelentsék a központi lelkészi hivatalban. A presbiteri kongresszus részvételi díja 2-50 P, melyért a kedvezményes utazásra szóló jegyet, a belépésre jogosító jelvényt, valamint a közebérdre szóló jegyet kapják meg. A kongresszus résztvevői gyorsvonatra is érvényes 33%-os menettértil kedvezményben részesülnek. A konferencia célja egymás megismerése és egymás hitének erősítése. Jelentkezünk azért minél többen a kongresszusra.

Az Országos Református Lelkészegyesület augusztus 26—30. napjain Székesfehérváron tartandó konferenciájára és közgyűlésére augusztus hó 10-ig lehetett jelentkezni 12 P lefizetése mellett. A konferencia tagjai az összeg ellenében elszállásolást és ellátást nyernek. Augusztus 27—28. napjain konferenciák lesznek és az ORLE közgyűlése tartatik meg. Augusztus 29-én pedig az Országos Református Presbiteri Szövetség hatodik kongresszusa lesz. Az ORJÓ augusztus 27-én tartja gyűlését. A nagygyűlések befejezése után kirándulás lesz a kishéri állami birtok megtekintésére.

A Kormányzó úr Őfőméltósága D. Kapi Béla evangélikus püspöknek a magyar királyi titkos tanácsosi méltóságot adományozta. D. Kapi Béla a testvér evangélikus egyház hivatalára nézve legidősebb püspöke. Szívvel köszöntjük magas kitüntetését alkalmából.

Dr. Csikesz Sándor theologiai professzor, a debreceni Tisza István Tudományegyetem ezidei rektormagnificusa a nyár elején pihenés és gyógykezelés végett a budapesti Bethesda kórházba vettette fel magát, ahol legutóbb két könnyebb természetű operációnak is alá vetette magát, amelyek jól sikerülvén, a tudós professzor az örömdetes javulás felől értesítette barátait és hivatali környezetét s minden eshetőség szerint rövid időn belül elhagyhatja a gyógyhelyet s átveheti nagyfőméltóságú munkakörének intézését, melynek súlypontja a debreceni Kollégium négy százéves jubileuma előkészítésében áll. Őszintén kívánjuk a professzornak egészsége mielőbbi helyreállítását.

Új esperes. Tóth Sándor esperes halálával megüresedett szatmárnagyvári esperesi tisztre Gáborjáni Szabó Mihály csaholei lelkészt választották meg egyhangúlag. Az új esperes beiktatása július 22-én ment végbe.

Lelkészbeküldések. Bucsay Lászlót kisújszállási, Boda Ferencet bucsatelepi lelképásztori állásába beiktatták. Szilágyi Árpád kunmadarasi lelképásztor beiktatása augusztus 8-án volt.

Tanítóválasztás Derecskén. A derecskei református egyház az üresedésben levő tanítói állásokra Jánváry Istvánt egyhangúlag, Varga Károlyt 32 szavazattal 7 ellen tanítókká választotta.

A Buifaloi magyar református egyház lelkésze Laky Zsigmond 25 éves jubileumát nagy ünnepélyességgel akarja megünnepelni 1937 szept. 5-én. Ez a nap egyúttal találkozója lesz az Amerikában élő magyar református vezetőknek. A Lélek szárnyán mi is elküldjük jókívánatainkat.

A világ összes cserkészei Hollandia egyik kiesiny helységében, Vogelenzangban tartották augusztus első felében világtáborozásukat. A táborozáson minden ország cserkészei képviselve voltak. Nagyszerű alkalom volt ez a világtáborozás arra, hogy egymástól távollevő, vagy éppen ellenséges viszonyban levő népek gyermekei ezalatt az idő alatt egymást megismerjék és megszeressék. A cserkészetek egyik alapfoglalatja a testvériség. Ennek az alapfoglalatnak a kimélyítését és gyakorlatba való átültetését szolgálta ez a világtáborozás is. A táborozáson a magyar cserkészszövetség több mint 500 cserkessel képviseltette magát. A magyar cserkészek magukkal vitték mindazt, ami a magyar népművészetnek és a magyar népléleknek értéke. Különösen kedves és megható az, hogy minden magyar cserkész egy-egy piros szívet, az egész csapat pedig egy nagy piros szívet vitt a hollandoknak, hogy ezzel a kedves ajándékkal fejezzék ki hálájukat azért a végtelen sok áldozatért, amelyet a hollandok akkor hoztak a magyar gyermekekért, amikor a világháború után Magyarországon nagy nyomorúság volt. A táborozáson résztvett Gusztáv Adolf svéd herceg is, aki éppen úgy élt, mint a többi cserkész. Csajkából ette az ételt, mint a többiek, harmadosztályú kocsiban utazott és résztvett a tábor minden munkájában. Gusztáv Adolf svéd hercegnek a táborban tett nyilatkozata szerint a

Magyarországon négy évvel ezelőtt Gödöllőn rendezett világtáborot senki sem felejtheti el.

Értelemzavaró sajtóhiba eszűszott be Szabó Gyula cikkének legutóbbi számunkban közölt folytatásába. A második hasáb második bekezdésének ötödik sorában az „és” szó helyett „a” olvasandó. Ugyanezen hasábban, alulról a 8. sorban a 60—72. számok után nem negyed-, hanem félértékű hangjegyet kell olvasni.

Amerikában Clevelandban nagyszabású ünnepélyt rendeztek né. ai Dr. Baltazár Dezső püspök emlékére.

Tanyatörvény készül. A belügyminiszter a képviselőház őszi ülészaka alatt terjeszti be a tanyatörvény javaslatot. A törvényjavaslat a tanyák közigazgatási, művelődési és gazdasági életében jelentős újításokat hoz. A törvényjavaslat ú. n. tanyaközpontokat akar létesíteni s a központ-hoz tartozó tanyák adózás szempontjából is különálló egészet képeznek.

Vakok üdülője épül Debrecenben. Szabados Ferenc debreceni polgár Nap-utcai házáat és banki tanyai birtokát Debrecen városára hagyta, hogy annak kamataiból a vakokat támogassák. A Vakokat Gyámoltó Országos Egyesület Üdülőházat és mezőgazdasági irányú otthont épít a vakok számára.

Czelder Márton református lelképásztor 1862-ben, tehát 75 esztendővel ezelőtt szervezte meg Braiában a dunamenti nagy román kikötővárosban az oda kivándorolt magyarok között az első református egyházat. A jubileumot úgy akarja az egyház megünnepelni, hogy 50 magyar gyermek számára iskolát, a szörvényban lakók számára pedig internátust létesít.

Angliában a londoni rádióállomás minden vasárnap délután előadást közöl a bibliaterjesztés munkájáról.

Angliában az anglikán egyház vezetői röpiratot adtak ki, amelyben követelik, hogy biztosítsanak érvenyt a keresztyén eszméknek a politikai életben, mert minden bajnak az a forrása, hogy a politikai élet szelleme egészen távol áll a keresztyén szellemtől.

Angliában a postaügyi minisztertől olyan levélbélyegek kiadását kérték, melyen ez a felirat legyen: „Szenteld meg a vasárnapot.”

Párizsban protestáns vallásos művészeti kiállítás van. A megnyitáson csaknem minden ország hivatalos képviselője részt vett. A kiállításon láthatók a különböző országok protestáns szellemű képzőművészetének képei, építményei, stb.

Svájében a keresztyén ifjúsági mozgalom a munkanélküliek érdekében nagyszabású akciót indított „Egy kiló a munkanélküliek számára” elnevezéssel. Az akció révén hatvanezer kilogramm élelmiszert gyűjtöttek össze az ifjak és tekintélyes mennyiségű ruhakészletet megjavítva és kiltisztítva osztottak szét. Az összegyűjtött adományok értéke majdnem húszezer svájci frankot képvisel.

Egy hollandi egyházi lap kimutatása szerint a nyilvános könyvtárakban és múzeumokban 5437 olyan Bibliát őriznek, amelyek 1450—1500 évek között, vagyis a reformáció előtt készültek. Ezekből a legtöbb Németországban van éspedig 2194 db, Franciaországban 660, Angliában 483, Amerikában 399, Olaszországban 264 példányt őriznek. Nyelv szerint a megoszlás a következő: 4509 latinnyelvű, 762 német, 98 olasz, 19 cseh, 9 francia és 7 magyar.

Belgiumban a kivándorolt magyarok között négy missziós egyház alakult. Az egyházak gondozását egyelőre az északfranciaországi Protestáns Misszió látja el. A munka végzésében nagy buzgalommal segítenek a világi foglalkozású emberek is.

Kínában az ország 19 orvosi főiskolája közül tizenháromat a misszionáriusok vezetnek. A missziói társaságok 214 kórházat tartanak fenn az országban.

Palesztina felosztása ellen közös arab-zsidó front alakult és közösen akarják megakadályozni Palesztina tervbevetett felosztását.

A szudáni vasúttársaság azt határozta el, hogy a vonaton, mint ahogy van étkező vagy hálókocsi, éppúgy egy vagont az utasok számára kápolnának rendeznek be. Az ilyen templomkocsikban külön utazó lelkészektől tartanak istentiszteletet az utasok számára.

India legkeresztyénibb vidéke Madras tartományban, Gusztur vidékén van. Ez országgrészben már minden kilencedik hindu keresztyén, vagyis az arány 10:1. De egész Madras tartomány helyzete is elég kedvező, mert minden huszadik hindu keresztyén. Telegu tartomány következik azután, ahol minden 30 pogány hindura esik egy keresztyén.

A 138 esztendőss missziói munka eddig hatmillió hindut vezetett Krisztushoz.

Brazíliában mintegy 80,000 főnyi a magyarok száma. A legutóbbi hivatalos brazil népszámlálási statisztika természetesen sokkal kevesebbet mutat, mert a Brazíliában született gyermekeket és a nem magyar nevéket már brazil-leiróknak tartja, de a külön magyar statisztika szerint nagyjából ez a szám jön ki. Közülük kb. 20,000 él S.-Paulo városban, mely Délamerika legnagyobb ipari központja.

Beszélő könyvek. 1829-ben Braille Lajos feltalálta a vakok írását, aminek segítségével a vakok az ujjakkal, finom tapintó érzékük révén, tudnak olvasni. Ennek a feltalálásnak a segítségével millió örök éjszakában élő ember-testvér számára jutott el a könyvek áldása. Newyorkban van egy könyvtár, amelyben 25,000 Braille vakírással írott mű van. De olyan könyvei is vannak, amelyek beszélnek. Amerikában ugyanis 120,000 vak van, akik közül szinte csak egynegyede ismeri a Braille írást. Gondolni kell rájuk. Akkor feltaláltak egy olyan fonográfot, beszélőgépet, amelynek lassan forgó lemezére felvettek regényrészleteket stb. Egy ilyen lemez egy félórát is tart és jó olvasnivalóknak jutnak így el a vakok fülébe. Egy regény 10—15 lemezre van felvéve. Egy-egy ilyen készülék nagyon drága és az állam gondoskodik teljesen ezekről a szegény vakokról.

Meghívó. A Református Lelkésznék Országos Szövetségének Isten megadta az alkalmat, hogy a Székesfehérváron, augusztus 26-án kezdődő ORLE-konferenciával kapcsolatosan a maga közgyűlését és testvéri találkozóját is megtarthassa. Drága alkalom ez a mi számunkra, mert ritkán tehetjük, hogy az ország különböző részeiről összeseregülő lelkésznék társainkkal együtt imádkozhatunk, együtt könyöröghetünk testvéri szívvel áldásért, erőért, a Lélek ajándékáért közös elhivatásunkra, közös munkánkra. Jöjjetek azért kedves Testvéreink, áron is megvéve az alkalmat. Örömmel és szeretettel várunk benneteket. *Fazekas Lajosné, RL.Sz.-főtltkár.*

HIVATALOS ÉRTESÍTÉS

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

3560—1937. szám.

KÖRLEVÉL

az értelmiségi munkanélküliek alkalmaztatása tárgyában.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 8001—1937. eln. szám alatt kelt leírata szerint az értelmiségi munkanélküliek ügyeinek gondozásával kapcsolatosan, az első ízben alkalmazáshoz jutott értelmiségi munkanélküliek nyilvántartása céljából, felkérte a társminisztériumokat, hogy a náluk és a hatóságuk alá tartozó hivataloknál első alkalmazáshoz jutott főiskolai végzettséggel bírókról és érettségizettekről hozzá kimutatásokat küldjenek.

Ezen első ízben elhelyezkedett értelmiségi munkanélküliekre vonatkozó adatgyűjtés kiegészítése céljából felhívom az iskolaszéki elnök és igazgató urakat, hogy a vezetésük alá tartozó tanintézeteknél első alkalmazáshoz jutott tanszemélyzetről (tanárok, tanítók, óvónők), a csatolt minta szerinti kérdőpontoknak megfelelően — iskolánként elkülönítve — kimutatásokat készíteni szíveskedjenek.

Az első ízben kiállítandó kimutatás az 1936 július hó 1-től 1937 június hó 30-ig történt kinevezések, illetőleg alkalmaztatások anyagát foglalja magában.

A jövőben történő minden tanszemélyzeti kinevezés, illetőleg alkalmazásról az alkalmazást követő 30 napon belül kell a csatolt minta szerinti kimutatás formájában jelentést tenni. A kimutatásokba csak az első ízben alkalmazáshoz jutottakat kell felvenni, nem veendőek fel tehát azok, akik előzőleg mint tanérek már alkalmaztatottak (pl. ideiglenes, óradíjas tanárok). A kimutatásokat minden esetben közvetlenül a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr hatósága alatt működő értelmiségi munkanélküliek miniszteri biztosának kell megküldeni (Budapest, V. Klotild-utca 10/c. IV. 3).

Debrecen, 1937 augusztus 10.

Makláró Károly,
püspök.

Minta a 3560/1937. sz. körlevélhez.

Egyházi hatóság neve és székhelye: .....

K i m u t a t á s

a fentnevezett egyházi hatóság alá rendelt tanintézetnél 1936. évi július hó 1-től 1937. évi június 30-ig első alkalmazást nyert tanszemélyzetről.

....., 1937. évi ..... hó ..... napján.

Sorszám	Név, születési hely és idő	Elméleti végzettség	Alkalmazó tanintézet megnevezése és székhelye, alkalmazás kezdete	Alkalmazás minősége (ideiglenes, végleges, szer- ződéses, stb.) melyik szakon?	Mennyi a havi díjazás?	Megjegyzés (Itt tüntetendő fel a határidős alkalmazás és azon idő, amikor a megbízás lejár)
1						
2						
3						
4						

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

3218—1937. szám.

KÖRLEVÉL

eserkészleányoknak a csapatba való belépése tárgyában.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 94.653—1937. VII. 2. szám alatt kelt leirata alapján az érdekeltek kel tudomásulvétel céljából közlöm, hogy a Magyar Cserkészszövetség kérelmére a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a folyó évi 93.595. VII. 2. számú rendeletével szabályozta a fiútanulóknak a cserkészcsapatokba való belépését.

A Magyar Cserkészleány Szövetség jelentése szerint a fent említett rendeletet a cserkészleány munkával foglalkozó leányközépiszkolák is megkapták, noha az sem vonatkozik a cserkészleányokra, mert ily rendelet kiadását az illetékes Magyar Cserkészleány Szövetség nem kérte.

Debrecen, 1937 július 16.

Maklár Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

3515—1937. szám.

KÖRLEVÉL

az iskolák magyar címereinek rendbentartása ügyében.

Tudomásomra jutott, hogy egyes iskolák az iskolai épületek utcai homlokzatán kifüggesztett magyar nemzeti címereiket teljesen elhanyagolt állapotban, elmosódott, összerozsdásodott állapotban tartják, ami semmi körülmények között meg nem engedhető.

Felhívom az iskolaszéki elnököket, gondoskodjanak arról, hogy a kifüggesztett magyar nemzeti címerek mindig kifogástalan, tiszta, jókarban tartassanak s ott, ahol ezek hiányoznak, az iskolai év kezdetén pótolva legyenek.

Debrecen, 1937 augusztus 7.

Maklár Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

3521—1937. szám.

KÖRLEVÉL

az egyházak községi iskolai segélye tárgyában.

Az Egyetemes Konvent 280—1936. sz. határozata alapján előterjesztést intézett a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz, hogy az iskolafenntartó egyházak községi iskolai segélyének állandó biztosítása érdekében a megfelelő intézkedés megtételére kérje fel a Belügyminiszter urat.

A belügyminiszter úrnak ez ügyben a vallás- és köz-

oktatásügyi miniszter úrhoz intézett iratát alábbi másolatban az iskolafenntartó egyházközségekkel tájékoztatás céljából közlöm.

Debrecen, 1937 augusztus 7.

Maklár Károly,
püspök.

Másolat.

M. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium. Másolat ad 77.828—1937. VI. ü. o. Vkm. színhöz. M. kir. Belügyminisztérium. Szám: 100.030—1936. III. b. Tárgy: A református felekezeti iskolák községi segélyezésének biztosítása. A válaszirat száma: 79.836—1936. VI. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrnak Budapest. A magyarországi református egyház Egyetemes Konventje 1936. évi május hó 6—7. napjain tartott üléséből 280. jkvi sz. alatt kérészt intézett Nagyméltóságodhoz olyértelmű belügyminiszteri rendelkezés kieszközölése érdekében, hogy a református iskolafenntartó egyházak községi iskolai segélye a községek költségvetésében méltányos összegben megállapított állandó tétel legyen s annak kifizetése az elsőrendű szükségletek közé tartozzék. Nagyméltóságod az Egyetemes Konvent felterjesztését 79.836—1936. VI. számú átiratával pártolólág küldötte meg hozzám. Tisztelettel értesítem Nagyméltóságodat, hogy a 74.913—1932. B. M. számú rendelet értelmében az iskolák segélyezését az egyházaknak évről-évre kell kérniök és a községi képviselő-testületek a segélyt évente az iskola részletes költségvetésének és zárszámadásának elbírálása után állapítják meg. A segély összege ennek megfelelően évről-évre a tényleges szükséglethez és a község teherbíró képességéhez igazodik. A segély összegét tehát a község nehéz háztartási helyzetben mérsékelheti, illetve teljesen megszüntetheti s viszont indokolt esetben annak összegét megfelelően fel is emelheti. A segélyek összegének rögzítése és állandó tételként való megállapítása az említett rendelkezéssel és elvekkel, de magával a segély fogalmával is ellenkeznék, az Egyetemes Konventnek erre irányuló kérészt tehát a községek háztartási egyensúlyának megőrzése érdekében nem teljesíthetem. Tisztelettel értesítem továbbá Nagyméltóságodat, hogy a községi költségvetésekben megállapított hitelösszegek helyes felhasználása tárgyában kiadott 73.188—1932. B. M. számú rendelet szerint azokat a szükségleteket, amelyek községi háztartási szempontból nem bírnak nagyobb fontossággal és nem sürgős természetűek pl. a beruházások, egyes beszerzések, különböző segélyek, községi alapok emelése, esetleges jutalmazások stb. a község csak akkor foganatosíthatja, ha jövedelmei befolytak és elsőrendűnek nyilvánított szükségleteiket így az illetmények, irodai költségek, adók, kölcsönök szolgálata stb. már biztosították. A községek az iskolafenntartásra megszavazott segélyeket, a múltban általában aszerint minősítették elsőrendű, vagy másodrendűeknek, hogy az egyházak a segély összegét

személyi járandóságok fedezésére, vagy egyéb természetű kiadásai fedezésére fordították. Amennyiben a segélyt a felekezeti tanítók személyi illetményeire fordították a községek a befolyó jövedelmekből a segélyeket, a saját személyi és halasztást nem tűró kiadásai teljesítése után, elsősorban igyekeztek folyósítani. A segélyek kiszolgáltatása során tehát mindig figyelemmel voltak arra, hogy a segély összege milyen természetű kiadások fedezésére használtatott fel. A segélyeknek elsőrendű szükségletté minősítése esetén a községek bevételeinek esetleg fontosabb községi feladat ellátására szükséges fedezet elvonását vonhatná maga után. Ennélfogva az Egyetemes Konventnek erre vonatkozó kérését az elsőrendű közigazgatási szükségletek és kötelezettségek fedezetének feltétlen biztosítása érdekében szintén nem teljesíthetem. Tisztelettel közlöm végül Nagyméltósággal, hogy a felekezeti iskolák ügyével szemben a magam részéről is mindig a legnagyobb megértéssel viseltetem és mindenkor ugyanezt tapasztaltam az alsóbb hatóságok részéről is. Az iskolák segélyezésével kapcsolatban tehát újabb intézkedéseket nem látok szükségesnek. Tisztelettel kérem Nagyméltóságodat, méltóztassék a magyarországi református egyház Egyetemes Konventjét mindezekről értesíteni a hozzáadással, hogy amennyiben egyes konkrét esetekben külön kívánságok merülnek fel, úgy az érdekelt iskolafenntartó egyházak ezekre vonatkozólag terjesszenek elő külön kérelmeket. — Budapest, 1937. évi június hó 18-án. A miniszter rendeletéből: Olvashatatlan aláírás s. k., miniszteri tanácsos. A hivatalos másolat hitelül: Budapest, 1937. évi június hó 21-én. *Csaba* s. k., miniszteri irodafőtiszt. (P. H.)

A másolat hitelül:

Budapest, 1937 július 22.

Dr. Kiss József,
konventi titkár.

Pályázati hirdetmények

A hajdúböszörményi református Boeskey-gimnázium fenntartó testülete pályázatot hirdet nyugdíjazás folytán megüresedett *tanári* állásra. Az állást egyelőre helyettes tanárral töltjük be. Fizetés az állami helyettes tanárokéval egyenlő. Pályázhatnak református vallású német-francia, esetleg latin-francia képzésű okleveles tanárok. Pályázók a fenntartó testülethez címzett és szabályszerűen felszerelt kérvényüket augusztus 25-ig a hajdúböszörményi református Boeskey-gimnázium igazgatóságához küldjék be. Személyes bemutatkozás saját költségén kívánatos. Az állást folyó év szeptember 1-én kell elfoglalni. A megválasztott tanár a Kálvineum fiúinternátusában felügyelő tanári alkalmazást is nyerhet esetleg, melyért évi 400 P és teljes ellátás jár. *A gimnázium igazgatótanácsa.*

A hajdúböszörményi református polgári leányiskola igazgatótanácsa pályázatot hirdet egy *helyettes tanári* állásra, mely folyó évi szeptember elsején elfoglalandó. Az állás javadalma az államsegélyes nem állami polgári iskolai tanárok részére megállapított törvényes illetmény, mely részben államsegélyből, részben az iskola pénztárából nyer kifizetést. Az állásra pályázhatnak a mennyiségben és természettudományi szakasorból képzett polgári iskolai vagy ugyanezen szakasorból tárgyra képzett református vallású középiskolai nőtanárok. Előnyben részesülnek azok a gyakorlati működést is igazolni tudó pályázók, akik tornamellékszaktól is képezve vannak, vagy képzés hiányában az újabbnak tornatanításban való jártasságukat esetleges ilven működésüket hivatalos okmánnyal igazolják. Ilyen mellékképességű pályázók hiányában folytatlagosan előnyben részesülnek azok, akik a megjelölt főszacon kívül a zenei mellékszaktól is képezve vannak. A sajátkezűleg írt pályázati kérvényhez melléklendők: születési anyakönyvi kivonat, a magyar állampolgárságot, a képzést, a képzést megelőző középiskolai végzettséget, az eddigi működést, vagy foglalkozást, a szellemi és testi épiséget, egészséget, a családi állapotot és a különös képességet, vagy képességet igazoló újkeletű bizonyítványok. Hiánvosan szerelt vagy késeve érkezett kérvények a választásnál figyelembe nem vétetnek, s a hiányzó okmányok később nem pótolhatók. A személyes bemutatkozás kívánatos. Az igazgatótanácshoz címzett kérvények folyó évi

augusztus 22-ig az iskola igazgatósága címére küldendők be. *Az igazgatótanács.*

Karagyi református gimnázium igazgatótanácsa pályázatot hirdet egy nyugdíjazás folytán megüresedett, a választás- és közoktatásügyi miniszter kinevezése alá eső görög-latin szakos és egy nyugdíjazás folytán esetleg megüresedő, választás útján betöltendő magyar-német szakos rendes *tanári állásra*. A görög-latin tanszék betöltésénél előnyben részesül az a pályázó, akinek magyarnyelvi képzése is van; a magyar-németnél, akinek angolnyelvi képzése van, vagy aki e nyelv tanítására képes. Az utóbbi állás csak akkor fog betölteni, ha a nyugdíjazás ügye elintézésre nyer. Az állások helyettes tanárokkal is betölthetők. Pályázhatnak megfelelő képzésű, református és ág. ev. vallású okl. középiskolai tanárok. A karagyi református egyház presbitériumához címzett folyamodványokat szeptember 10-ig kell benyújtani az intézet igazgatóságánál. Életkort, vallást, családi állapotot, feleség vallását, állampolgárságot, polgári megbízhatóságot, végzett tanulmányokat, tanári képzést, nyelvismereteket, egészségi állapotot, eddigi szolgálatait okmányszerűleg igazolni kell. Az állások választás után azonnal elfoglalandók. Személyes bemutatkozás kívánatos. Török Vince igazgatótanács elnök, Dr. Gaál László igazgató.

Hódmezővásárhelyi református Bethlen Gábor-gimnázium igazgatótanácsa pályázatot hirdet egy nyugdíjazás folytán megüresedett *magyar-latin szakos rendes tanári* tanszékre szabályszerű illetményekkel. Az állás egyelőre helyettes tanárral töltetik be. Pályázhatnak református vallású, magyar-latin szakasorban képzett okleveles középiskolai tanárok. Pályázók az igazgatótanácshoz intézett folyamodványukat, melyben életkoruk, vallásuk, családi állapotuk, nős pályázóknál a feleség vallása, magyar állampolgárságuk, hazafias érzésük és megbízhatóságuk, végzett tanulmányaik, tanári képzésük, nyelvismereteik, egészségi állapotuk, esetleg eddigi szolgálataik igazolandó, augusztus 22-ig igazgatósághoz küldjék. A megválasztott tartozik az internátusban felügyelő tisztséget vállalni, amiért teljes ellátást kap.

Hódmezővásárhely, 1937 július 18.

Márlton Árpád,
ig.-tanács elnöke.

Varga Dezső,
igazgató.

Az abádszalók-abádi református egyházközség presbitériuma pályázatot hirdet a III. sz. *tanítói* állásra: 21 napi határidővel, vonatkozó miniszteri és egyházhatósági rendeletek alapján. Helyi készpénzjavadalom a kezdő tanítói fizetés 10%-a, természetben hét értékegység, államsegély. Köteleesség díjlevél szerint. Törvényeszerűen felszerelt kérvények válaszbellyeges borítékkal Lelkészi Hivatalhoz küldendők.

A báránai református egyház pályázatot hirdet a nyugdíjazás folytán megüresedett IV. számú *járfitanítói* állásra. Fizetése 27 értékegység helyi javadalom és államsegély. Lakás természetben. Köteleessége törvényeszerű. Pályázók jelezzék, hogy helybeli tanító megválasztása esetén tisztán pénzjavadalmas állásra fenntartják-e pályázatukat? Pályázatok augusztus 21-ig szabályszerűen felszerelve, megcímzett, felbélyegzett borítékkal ellátva Református Iskolaszék, Báránai címre küldendők.

A furtai református egyház pályázatot hirdet *kántortanítói állásra*. Javadalom: 56 értékegységben helyi hozzájárulás, államsegély. Köteleességei törvény és díjlevél szerint. Énekpróba idejét tudatjuk. Minden korteskedés kizáró ok. Határidő a megjelenéstől számított két hét. Költségmegtérítés nincs. Az állás szept. 1-én elfoglalandó. Válaszbellyeges, előírt okmányokkal felszerelt kérvények Református Iskolaszék, Furta címre küldendők.

Goszt református presbitériuma pályázatot hirdet közzétettől sürgősség miatt 14 napi határidővel:

1. *kántortanítói* állásra, javadalma: 43 értékegység és államsegély;

2. *járfitanítói* állásra, javadalma: 29 értékegység és államsegély. Mindkettőhöz természetbeni lakás. Köteleességeik: 307—1937. számú konventi határozat Szolgálati Pragmatikája szerint minden törvényes tanítói teendő, ezek

közt kántortanítót: IV—VI. osztály s énekkar vezetése, egyházjegyzőség, legátus ellátása; tanítót: I—III. osztály s kézimunka tanítása. Beruházás megváltása egység szerint. Pályázatok megcímett s bélyegezett borítékkal Lelkészi hivatalhoz, Geszt, Bihar megyé küldendők.

Gyulavári református egyház pályázatot hirdet Újvári I. sz. tanítói állásra. Fizetése helyi 25% s természetben lakás, többi államsegély. Kötelessége díjlevélben előírt. Pályázhatnak református vallású férfi tanérek megfelelő okmányokkal. Válaszbélyeg küldendő. Az állás szeptember 1-én foglaltató el. *Református Lelkészi Hivatal.*

A hajdúhadházi református egyház pályázatot hirdet a nyugdíjazás folytán megüresedett IX. számú tanítónői állásra. Javadalma: 4 kat. hold 1441 □-ól szántó és két rövid öl kemény tűzifa, mely természetbeni járandóság 12 értékegységben van felszámítva. Államsegélyt és a 40%-os helyi közpénzjavadalmat a központi Illetményhivatal fizeti. Kötelessége a presbitérium által kijelölt osztály, vagy osztályok vezetése mellett a belmissziói munkában való részvétel. Pályázati kérvények a 63.870—1933. VKM rendelet szerint felszerelve, válszbélyeges borítékkal el látva Molnár Zoltán református lelkész, iskolaszéki elnök címére küldendők. Pályázati határidő augusztus 21. Az állás szeptember 1-én elfoglalandó.

Hajdúszoboszló református egyháza pályázatot hirdet a 2. és 8. számú belső és 28. számú vajdasági tanyai tanító-ságra. Egyelőre segéd tanítót választanak. Kellő gyakorlattal bírók előnyben részesülnek. Törvényszerű javadalom Illetményhivatal útján folyósítatik jelenleg. Okleveles férfitanítók válszbélyeggel felszerelt kérvényeiket augusztus huszonegyig a lelkeszi hivatalhoz küldjék be.

Kállósejmi református egyház pályázatot hirdet nyugdíjazás miatt *organista-kántortanítói* állásra. Kötelesség, fizetés törvény szerint. Pályázati határidő augusztus 21.

A kismarjai református egyház pályázatot hirdet lemondás folytán üres *férfitanítói* állásra.

1. Javadalma: Lakás vagy lakbér és a megfelelő állami tanítói fizetés 10%-a az egyháztól s az ezt pótló fizetékiegészítés az államtól.

2. Kötelessége: a reábizandó osztályok vezetése. Kántor és egyházi jegyző-helyettesítés; továbbá a lelkész utasítása szerint közreműködés minden egyházi, társadalmi és népművelési munkában.

Az állás segéd tanítóval töltenek be. Válszbélyeges pályázatok határideje 1937 augusztus 21 déli 12 óra. Ének- és organapróba 1937 augusztus 22. délelőtt 11 órától. Költségeket csak a megválasztottnak térítünk meg. Állás a 69.030—1934. sz. vallás- és közokt. miniszteri rendelet alapján töltenek be s megerősítés után azonnal elfoglalandó. *Református lelkeszi hivatal.*

Kisújszállás református egyháza pályázatot hirdet nyugdíjazás folytán megüresedett két tanítói és egy tanítónői állásra. Fizetés törvényszerű. Kötelesség: az egyház által megjelölt osztály vagy osztályok tanítása. Amennyiben egyház ezen állásokat külterületen működő tanítóival töltenek be, ez esetben az újvárosi és az úgynevezett „Lípesey” külterületi osztatlan iskolák tanítói állásai kerülnek betöltésre. Pályázók tehát kérvényükben jelentsék ki, hogy ezen esetleg megüresedő állásokra is pályáznak, mert kérvényük ez állások betöltésénél csak ez esetben vétetnek figyelembe. Megválasztandó tanítók (tanítónő) kötelesek a belmissziói munkában is segédkezni. Pályázati határidő augusztus 21. napja. Az állás szeptember 1-én elfoglalandó. Szabályszerűen felszerelt kérvények alulírott iskolaszéki elnök címére küldendők. A kérvényhez válszbélyeg melléklendő. *Bucsei László* iskolaszéki elnök.

Köröstarcsai református egyház presbitériuma pályázatot hirdet *kántortanítói* állásra. Javadalom: díjlevél

szerint. Kötelesség: a kijelölt osztályok vezetése, belmissziói munkában segédkezés, vasárnapi iskola, ifjúsági munka-vezetés. Amennyiben a hirdett belterületi állásra tanyai tanító választatnék meg, annak az állása töltenek be. — Pályázati határidő: a hirdetés megjelenésétől számított három hét. A kántorpróba idejéről a pályázókat értesítjük. Pályázati kérvények kellően felszerelve, válszbélyeggel ellátva Ref. Lelkeszi Hivatal, Köröstarcsa, küldendők. *Presbitérium.*

Mezőtúr református egyháza pályázatot hirdet egy nyugdíjazás folytán megüresedett *férfitanítói* állásra. — Javadalom: helyi hozzájárulás egyháztól a kezdőfizetés 50%-a, törvényszerű lakbér vagy természetbeni lakás és államsegély. Kezdő tanító segéd tanítói minőségben alkalmaztatik. Kötelesség: az iskolaszék által reábizott osztály vagy osztályok vezetése, belmissziói munkákban való segédkezés. Pályázati határidő e hirdetés megjelenésétől számított 21 nap. Válsztás államsegély kiutalása után válik érvényessé. Állás válsztás után azonnal elfoglalandó. Szabályszerűen felszerelt s válszbélyeggel ellátott kérvények a Mezőtúri református iskolaszékhez küldendők.

Sárvári református egyházközség nyugdíjazás folytán megüresült *tanítónői* állásra pályázatot hirdet. Javadalma egyháztól 30% és lakbér, többi államsegély. Pályázati határidő a hirdetés megjelenésétől számított három hét. Folyamodványok Református presbitériumhoz küldendők, válszbélyeggel. Álláson állandó helyettes működött.

A szatmáresekei református egyház pályázatot hirdet a megüresedett *másodtanítói* állásra. Javadalom egyháztól: lakás, alapfizetés 40%-a. Kötelessége kántor helyettesítése mellett a kijelölt osztályok vezetése, mindenféle belmissziói és adminisztrációs munkában való segédkezés. Pályázati határidő szeptember 22.

A szentesi református egyház presbitériuma pályázatot hirdet a nyugdíjazás folytán megüresedett III. és X. számú *férfitanítói* állásokra, mely állások segéd vagy rendes tanítóival töltenek be. Fizetés a törvényes javadalom és államsegély. Törvényes lakáspénz, vagy presbitérium intézkedése szerint természetbeni lakás. Kötelesség: iskolaszék által reábizott osztály vagy osztályok vezetése, szükség esetén az organista-kántori teendők díjtalan ellátása, a belmissziói munkában való segédkezés, az iskolaszék által reábizott teendők elvégzése. A válsztás a miniszteri jóváhagyás után emelkedik jogerőre. Válszbélyeggel és megcímett borítékkal ellátott pályázati kérvények és a szükséges okmányok Sebestyén Béla iskolaszéki elnök címére küldendők. Pályázati határidő folyó évi szeptember 6. déli 12 óra. A megválasztott tanító a válsztás jogerőre emelkedése után állását tartozik azonnal elfoglalni. Személyes bemutatkozás a pályázó saját költségén ajánlatos.

A tiszaburai református presbitérium pályázatot hirdet *kántortanítói*, helyből betöltés esetén szintén kántortanítói állásra. Fizetés: 44, illetve 40 értékegységben föld, termény, tűzifa, lakás és fizetékiegészítő államsegély. Kötelesség a rábizott osztályok (most V—VI. vegyes) vezetése, vasárnapi iskolai, ifjúsági egyesületi munka és segédkezés minden belmissziói munkában, dalárdavezetés. A kántori teendőknek hetenként vagy havonként felváltva teljesítése és szükség esetén egymásnak a helyettesítése. Költözködési költséget az egyház nem ad. Pályázati határidő e hirdetés megjelenésétől 21 nap. Szabályszerűen felszerelt válszbélyeges kérvények Lelkeszi hivatalhoz Tiszabura küldendők.

A tiszaszentimrei református egyház pályázatot hirdet egy *férfitanítói* állásra. Fizetés az egyháztól különféle címen 413:60 P; 7 kat. hold és 785 □-ól föld; természetben lakás és kert; fizetékiegészítő államsegély. Értékegység 23. Kötelessége a reábizott osztályok tanítása, lelkész helyettesítése. Kellően felszerelt kérvények Református lelkeszi

Iskolai év kezdetére

előírtas intézeti **paplant, takarót, matrácot** stb. a legolcsóbban és a legjobb minőségben vásárolhat az

Erdélyi Szőnyegházban
Debrecen, Piac-u. 34. sz.
(Vált H. G. dűs és Sándor papirtület helyén.)

hivatalhoz küldendők. Pályázati határidő augusztus 21. *Presbitérium.*

A **tiszaszentimrei** református egyház pályázatot hirdet egy *tanítónői* állásra. Fizetése törvényszerű, természetben lakás és fizetéskiegészítő államsegély köteleessége a reá bizott osztályok vezetése, női kézmunka tanítása. Pályázati határidő 21 nap. Kellően felszerelt kérvények Lelkészi hivatalhoz adandók be. *Presbitérium.*

Segédlelkészt keres a *túrkevei* presbitérium. Fizetés havi 80 P. Belmissziói, főleg a KIE munkákban járatos segédlelkészek — a lelkészi hivatalhoz írt levélben — szeptember 1-ig jelentkezzenek. Az állás szeptember 15-én foglalandó el.

TARTALOM:

Pethő Károly: Baltazár Dezső.
Kelemen Gyula: A tanító- és pótpresbiterek.
Baráth Imre: Repülőgép a határ felett.
Tomay Dezső: Néhány sor a német egyházi válságról.
Sz. B.: Kinevezés és csalódás.
S. Szabó József: A debreceni főiskola kezdeti szervezete és belső élete.
Dr. Nagy Sándor: A tiszántúli-egyházkerület multjából. Hírek az egyházmegyékről.
Gyászrovat.
Különlélek.
Hivatalos értesítés.
Pályázati hirdetmények. Hirdetések.
Statistikai kimutatás a tiszántúli református egyházkerület közép- és középfokú tanintézeteinek népességi és tanulmányi állapotáról.

Másolat az eredetiről.

Tekintetes

SZLEZÁK LÁSZLÓ úrnak
aranykoszorús harangöntő-mester

BUDAPEST,
VI., Petneházy-u. 78.

Alulírottak, mint a debreceni Kossuth-utcai egyházzsér vezetői, a legteljesebb elismerésünket fejezzük ki a fenti igen tisztelt Cégnak a félszázados debreceni Kossuth-utcai templom részére folyó évi pünkösdi ünnepére szállított két új harangunkért, melyek úgy a kivitel, valamint a meglévő harmadik haranggal való összehang tekintetében a legteljesebb mértékben kielégítették várakozásunkat. De teljes elismerésünket fejezzük ki Szlezák László úrnak a megrendelő egyházzsérrel szemben tanúsított kellő figyelmetességért is, melyet a harangok ideszállítására és felszerelésére körül velünk szemben tanúsított.

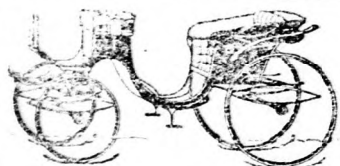
Debrecen, 1937 június hó 25-én.

Teljes tisztelettel:

Vásáry István sk.,
főgondnok.

(P. H.)

Baja Mihály sk.,
lelképásztor.

Kocsik
minden alakban
Riesz Henrik
kocsigyár, Debrecen.

100-féle cikket vásárolhat,
de csak egy helyen fizeti havi részletekben,
ha szükségletét
az „UNIO“ Központi Hiteliroda

cégei útján szerzi be.

Hitelrendszerünk kényelmes, olcsó és megbízható. — Vásárlásra jogosító igazolványa, ha még nincs, igényelje irodánkban:

Piac u. 44. Marx-féle ház, földszint.

Dr. Hegyaljai Kiss Géza

TEPLOMI IMAKÖNYVEI:

- 1. DICSŐSÉG ISTENNEK!** Debrecen, 1936. 336 lap. *Ünnepi.* Füzve 4 P, kötve 5 P, + portó 70 f.
- 2. ÁLDJÁTOK NAPRÓL-NAPRA!** Debrecen, 1937. 420 lap. *Köznapi.* Füzve 4 P, kötve 5 P + portó 70 f.

Kapható: Dr. HEGYALJAI KISS GÉZA ref. lelkész,
Belsőbős, Borsod vm. Csekk: 29,351;
Debrecen sz. Kt. város Könyvnyomda-vállalata,
Debrecen, Bösörményi-út 6.

Szlezák Ráfael

harangöntőmester

BUDAPEST, Frangepán-utca 80. sz. Saját ház!

Készít: új harangokat, harang vaskoronákat és vasállványokat, repedt harangokat újra átönti legjutányosabb árak s kedvező fizetési feltételek mellett.

Garbolci református egyház harangja.

Mielőtt harangot rendel, kérjen díjmentes költségvetést!

Eddig szállított harangjai mról igen szép elismerő leveleket kaptam.

Református lelkészek részére
palástot és süveget

legszebb kivitelben, legolcsóbban, kedvező fizetési feltételekkel készítik megrendelésre.

Szenási Sándor férfiszabó, Hódmezővásárhely,
Klauzál-utca 151. szám.

**Földek, házak,
telkek eladása,
vétele, bérlete**

ügyében forduljon bizalommal

DIENES JÓZSEF

O. F. B. ingatlanforgalmi irodájához
Debrecen, Fűvészkert-utca 16.

**A „Takarékosság”
Kereskedelmi R.-T.**

kötélékébe tartozó **102** cég a mai gazdasági helyzetnek legmegfelelőbb bevásárlási lehetőséget nyújtja, mely

Hitel készpénzáron!

Kényelmes havi részlettörlesztés!

Havonta megújuló állandó

továbbvásárlási lehetőség!

A „TAKARÉKOSSÁG” igazoló könyvecskéi és vásárlási utalványai a „Takarékosság” igazgatóságától igényelhetők

Debrecen, Deák Ferenc-u. 6. sz.

SESZTINA LAJOS

Alapította 1819-ben Sesztina János. **vasnagykereskedése**
Telefon 20-06. és 15-48. Debrecen.

Kitűnő fűtőképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.

Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsír-bödönök, disznóölő-kések, húsvágó-gépek.

Jándi református egyházközségnek szállított 598 kilogrammos „Gróf Bethlen István-harang”

ÜGYELJEN A KERESZTNÉVRE!

MAGYARORSZÁG ARANYKOSZORÚS
HARANGÖNTŐ MESTERE

Szlezák László

harang- és ércöntőde,
harangfelszerelési és haranglábgyára

Budapest, VI., Petneházy-u. 78.

(VI., Frangepán-u. mellett)

SAJÁT HÁZI
Telefon: 291-3-53

KITÜNTETVE: Párisi világiállításán díszoklevéllel, 8 nagy arany- és 1 ezüstéremmel, több állami díszoklevéllel

Mielőtt harangot rendelnének, forduljanak teljes bizalommal a régi és megbízható céghez!!!

SZÁMTALAN ELISMERŐ LEVÉL!

Előnyös fizetési feltételek!
Költségteljes és kiszállítás díjtalan!